D.Yo‘ldoshev, A.Abdirashidov,
A.Murodov, Ch.Tursunov

ZAMONAVIY LOGISTIK TEXNOLOGIYALAR

Термиз – 2025

Zamonaviy logistik texnologiyalar. Usubiy ko‘rsatma. Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universireti, T.: 2024, 41 bet .

Annotatsiya

Ushbu uslubiy ko‘rsatma ma’ruza davomida olingan bilimlarni mustahkamlashga, fan va umumiy ta’lim usullarini (ko‘nikmalarini) ishlab chiqish va tizimlashtirishga, shuningdek, zamonaviy logistik texnologiyalariga oid yangi ma’lumotlarni izlash va qayta ishlash usullariga qaratilgan.

Tuzuvchi:

D. Yo‘ldoshev Toshkent davlat transport universiteti - Transport logistikasi dotsent v.b

A. Abdirashidov Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti “Transport muhandisligi va logistikasi” kafedrasi katta o‘qituvchisi (PhD)

A.Murodov Toshkent davlat transport universiteti Transport logistikasi kafedrasi katta o‘qituvchisi

Ch.Tursunov Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti “Transport muhandisligi va logistikasi” kafedrasi assistenti

Taqrizchilar:

Choriyev Xoliqul Shoyqulovich Toshkent davlat transport universiteti Transport logistikasi kafedrasi dotsenti

Yugayev Shavkat Mansunovich Termiz davlat muhandisligi va agrotexnologiyalar universiteti Transport muhandisligi va logistikasi kafedrasi. Texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalari universiteti Ilmiy-uslubiy kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan. Bayonnoma №5/ I-3, 2024-yil 3-noyabr.

KIRISH

Yangi ilmiy va o‘quv “Zamonaviy logistik texnologiyalar” fanining o‘rganish ob’ekti moddiy va ular bilan bog‘liq bo‘lgan axborot oqimlari hisoblanadi. Fanning dolzarbligi va uni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishning keskin ortishi logistik yondashuvdan foydalanish orqali moddiy tizimlar faoliyati samaradorligini oshirishning potentsial imkoniyatlari bilan bog‘liqdir. Logistika xomashyo va yarim tayyor mahsulotlar olib kelish bilan iste’molchiga tayyor mahsulot yetkazib berish o‘rtasidagi vaqt oralig‘ini keskin qisqartirish imkonini beradi. Yuklarni saqlash va tashish xarajatlarini keskin qisqartirishga imkoniyat yaratadi. Logistikaning qo‘llanishi ma’lumot olish jarayonini tezlashtiradi, servis xizmati darajasini oshiradi.

Logistika sohasidagi faoliyat ko‘p qirralidir. U transport, ombor xo‘jaligi, zahiralar, xodimlar boshqaruvi, axborot tizimlari, tijorat faoliyati va boshqalarni tashkil etishni qamrab oladi. Sanalgan vazifalarning har biri tegishli soha fanida chuqur o‘rganilgan va bayon etilgan. Logistik yondashuvning yangiligi yuqorida sanalgan faoliyat sohalarining maromli tashkil etilgan yengil boshqaruvini va yuqori samarali material o‘tkazuvchi tizimlarni yaratish uzviy bog‘liqligini ta’minlash hisoblanadi

Amaliy mashg‘ulotlar kafedra amaliy mashg‘ulot xonalarida hamda zamonaviy logistika markazlarida o‘tkaziladi.

Bu esa, talabalardan amaliy mashg‘ulot ishlariga mustaqil ravishda puxta tayyorgarlik ko‘rishlarini taqozo qiladi, yani nazariy materiallarni takrorlash, amaliy mashg‘ulot ishi mazmunini o‘rganib, hisobot daftariga kerakli ma’lumotlarni kiritish va texnologik sxemalarni chizishlarini talab etadi.

1-Amaliy mashg‘ulot.

Mavzu: Logistik texnologiya tushunchasi, mazmuni va mohiyati. Logistik texnologiyalar: zamonaviy muammolari va rivojlanish darajasi

Ishdan maqsad: Lagistik texnologiyalar haqida dastlabki tushunchalar va uning rivojlanish bosqichlari bilan tanishish.

Blis-so‘rov savollari

1. “Zamonaviy logistika” ta’rifi va uning lug‘aviy ma’nosi
2. Zamonaviy logistikaning predmeti va ob’ekti nima?
3. Zamonaviy logistikaning rivojlanish bosqichlarini
4. Zamonaviy logistikaning funksional sohalarini
5. Zamonaviy logistikaning asosiy maqsadi nima?

1.1-ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi

So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so'zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to‘liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

1.1-jadval

Zamonaviy logistika vositalari

<table>
<tr><td colspan="3">Logistikaning tarixiy rivojlanishida quyidagi logistik texnalogiyalar jadal rivojlanishga erishgan:</td></tr>
<tr><td>N</td><td>texnalogiyalar</td><td>Vazifalar va xizmatlar (ma`no)</td></tr>
<tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr>
<tr><td>1</td><td>- RP–</td><td>Requirements/resource planning (resuruslarni/talabni rejalashtirish);</td></tr>
<tr><td>2</td><td>- JIT–</td><td>Just-in-time (“ayni vaqtida”);</td></tr>
<tr><td>3</td><td>- LP –</td><td>Lean Production (“tejamkor ishlab chiqarish”).</td></tr>
<tr><td colspan="3">Undan tashqari oxirgi paytlarda paydo bo‘lgan lagistik kansepsiya/texnalogiyalar sifatida quyidagilarni ko‘rsatish mumkuin:</td></tr>
<tr><td>4</td><td>- DDT –</td><td>Demand-driven techniques (talabga mo‘ljallangan lagistika);</td></tr>
</table>

5	- SCM -	Supply chain management (yetkazib berish zanjirini boshqarish);
6	- Time-based logistics	(aniq vaqt ko‘lamidagi lagistika);
7	Value added logistics	(qo‘shimcha qiymatli lagistika);
8	- Virtual logistics	(vertual lagistika);
9	- E-logistics	(elektron lagistika)

Yuqorida keltirilgan xar bir tashish tilining texnalogiyasi tashkil etishi va boshqarilishi ma`lum xususiyatlarga ega ammo xar bir turda yuk tashish ma`lum darajada umumiy texnalogik sxemalari mavjud(1-rasm).

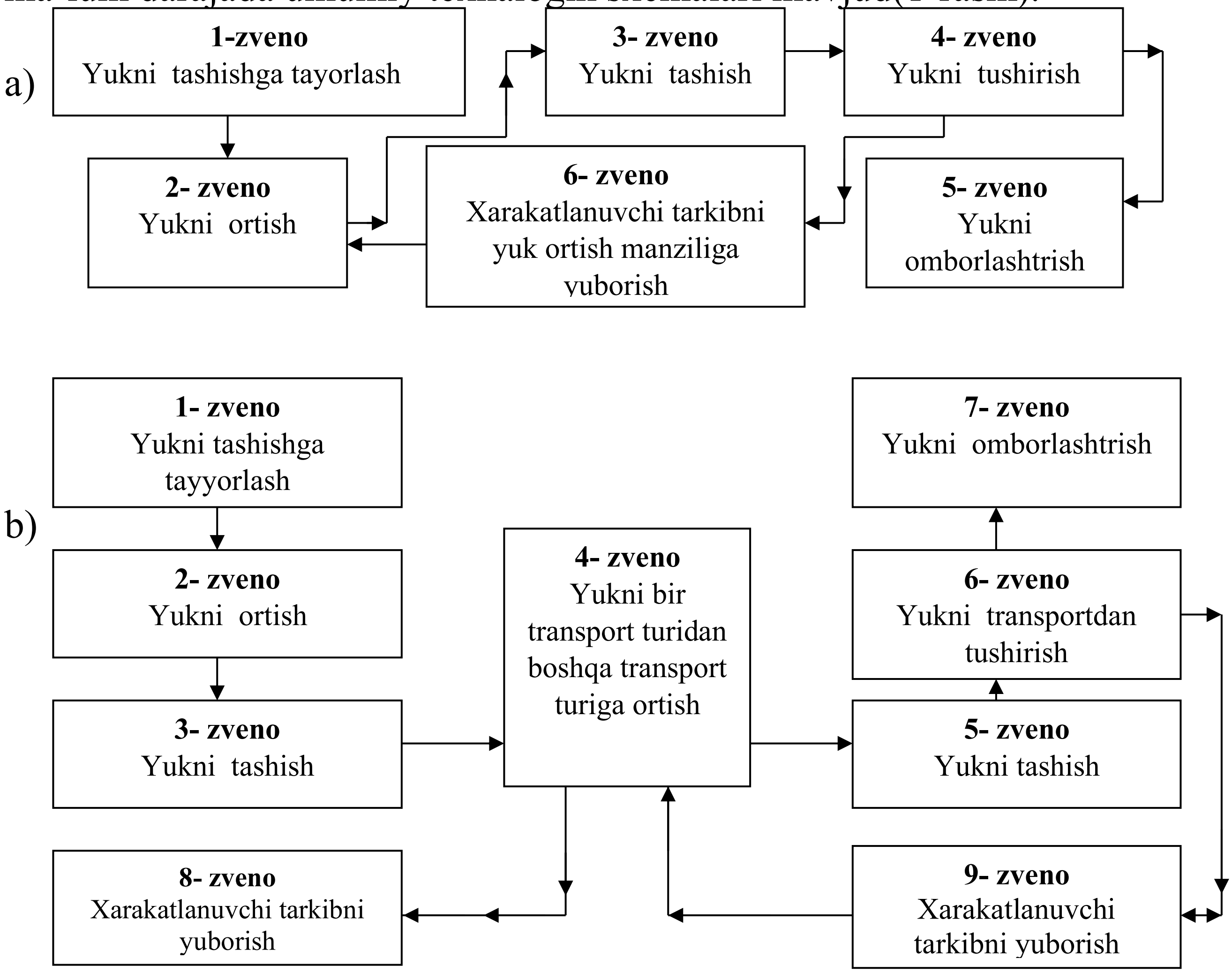

1-rasm Yuk tashishning texnalogik sxemalariga misollar:
a-bitta transport turida, b- bir necha transport turida

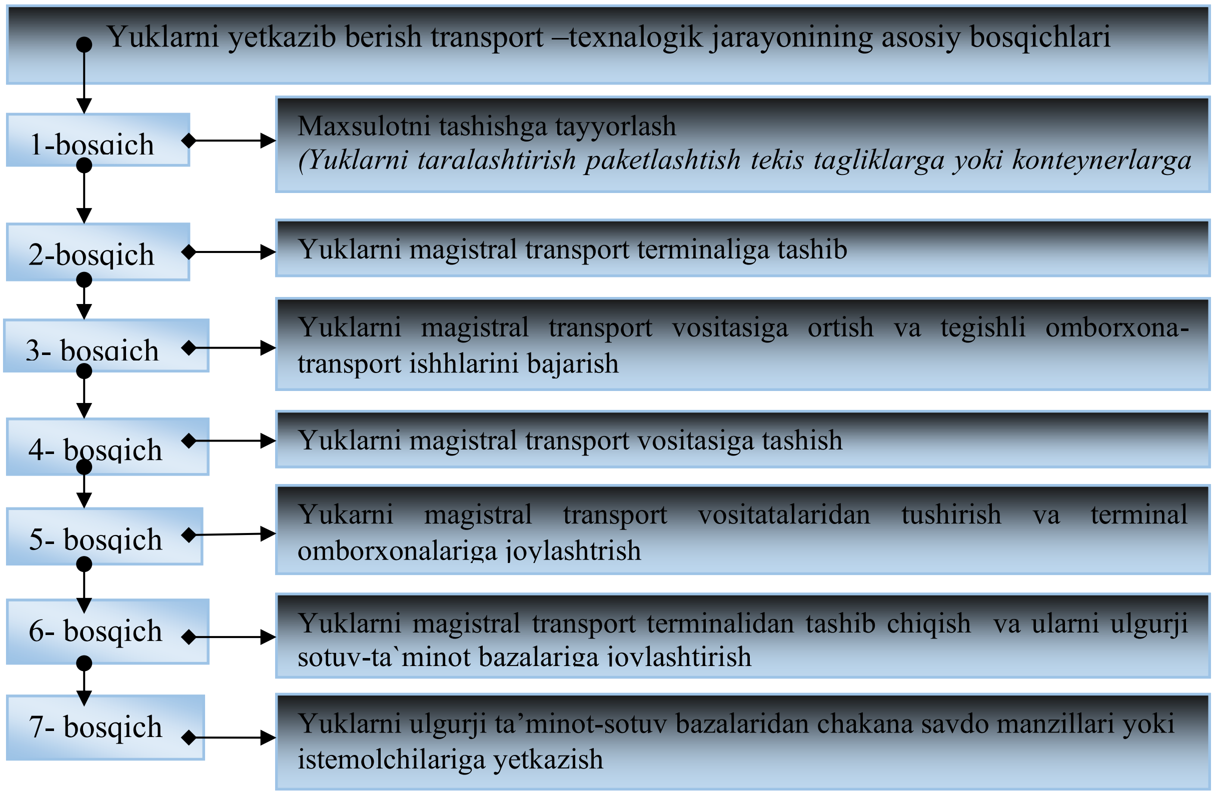

2-rasm. Yuklarni yetqazib berishdatransport-texnalogik jarayonlarini asosiy bosqichlari

1-bosqich – maxsulotni transpotrda tashish uchun tayyorlash. Bu bosqich maxsulot ishlab chiqarilgandan uni kontenyerga yoki transport vositasiga joylashtrilgunga qadar davom etadi. Maxsulotni transportda tashish uchun tayyorlash-yuklarni taralashtirish ularni paketlashtirish tekis tagliklariga yoki kontenyerlariga jiylashtirishdan iborat bo'lishi mumkin. Birinchi bosqichdagi xarajatlar maskur ishlarni bajarish uchun talab etiladigan eksplutatsion xarajatlar yoki yordamchi vositalar (taglik, paket, kontenyer) ni xarid qilish uchun lozim bolgan kapital xarajatlardan iborat bo'lishi mumkin.

2-bosqich-yuklarni magistal transport terminaliga tashib berishdan iborat.

3-bosqich-yuklarni magistral transport vositasiga ortish va bunda tegishli omborxona-transport ishlarini bajarish.transport vositalariga yuklarni ortish xarajatlarini aniqlash uchun bu yumushlarni bajarish usuli va qo'llanilayotgan ortish mexanizimlarining texnik eksplutatsion ko'rsatkichlarini bilish zarur.

4-bosqich- yuklarni magistral transport turida tashish.Tashish xarajatlari qo'llanilayotgan transport turi tashish masofasi va texnalogiyasiga bog`liq ravishda aniqlanadi.

5-bosqich –yuklarni magistral transportda tushirib olishda bajariladigan transport- omborxona ishlaridan iborat.

6-bosqich – yuklarni magistral transport terminalidan tashib chiqish va ularni ulgurji taminot- sotuv bazalariga ya`ni taqsimlovchi markaziy omborxonalariga joylashtrish.

7-bosqich –yuklarni taminot sotuv bazalaridan istemolchiga yetqazish.

1.2-ilova

“Insert usuli”

Insert - samarali yuklarni o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?" belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.
(+) - yangi ma’lumot.
(-) - men bilgan narsaga zid.
(?) - meni o‘ylantirdi. Bu borada menga qo‘shimcha ma’lumot zarur.

Insert jadvali

1.2 - jadval

Tushunchalar	**V**	**+**	**-**	**?**
Zamonaviy Logistika elementlari				
Lagistik texnalogiyalarining Ishlab chiqarishdagi o‘rni				
Zamonaviy texnalogiyalarini qo‘llash				
Zahira				
Yuklarni yetqazib berishda				
Transpotr-texnalogik jarayon				
Lagistik texnalogiyalarining rivojlanishi				

“T - sxema” ni to‘ldirish

1.3- jadval

Korxona faoliyatida zamonaviy logistik texnalogiyalarini qo‘llash	
Afzalliklari	Kamchiliklari
Homashyo-ishlab chiqarish-saqlash-taqsimlash va ta’minlashda zamonaviy texnalogiyalar	
Afzalliklari	Kamchiliklari

1-amaliy mashg‘ulot 2- qism

Mavzu: Lagistik texnalogiyalar zamonaviy muammolari va rivojlanish darajasi.

Ishdan maqsad: O‘zbekiston Respublikasida zamonaviy logistikaning dolzarbligi uni yanada rivojlantirish va xalqaro darajalariga integratsiyalshish masalalarini o‘rganish.

Blits–so‘rov savollari

1. Zamonaviy logistikaning funksiyasi nima?
2. Hozirgi zamonda yetqazib berish tizimida zamnaviy logistikaning tutgan o‘rnini izohlab bering.
3. Bozor munosabatlarining rivojlanishiga zamonaviy logistikaning ta’siri qanday?
4. O‘zbekiston iqtisodiyotining bozor munosobatlariga o‘tish sharoitida zamonviy logistikaning tutgan o‘rnini aniqlovchi omillar nimalardan iborat?

1.2-ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi

So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so‘zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to'liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Zamonaviy logistik texnologiyalarga nisbatan tobora ortib borayotgan qiziqish moddiy oqimlar bilan shug‘ullanuvchi tizimlar va yo‘lovchilarga transport xizmatlari ko‘rsatish hamda servis faoliyatini zamonaviy logistik texnologiyalar asosida tashkil qilish nuqtai nazaridan yondashishning samaradorligi bilan belgilanadi. Shu o‘rinda O‘zbekiston Respublikasida logistikaning dolzarbligini, uni yanada rivojlantirish va xalqaro darajalarga integratsiyalashish masalalarining o‘ta muhimligini ta’kidlash zarur.

O‘zbekiston Respublikasi korxonalari uchun logistikaning dolzarblik belgilari

1.4-jadval

Dolzablik belgisi	Belgi tavsifi
Mahalliy mahsulotni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining yuqoriligi	Turli xil baholashlarga ko‘ra, ular jahon darajasidan 2-8 marotaba yuqori, ko‘pgina holatlarda ishlab chiqarish texnologiyalari zamon talablariga mos kelmaydi
Xizmatlar sohasining ishlab chiqarish sohasidan davriy orqada qolishi	• savdo sohasida qo‘l mehnati 70% ga teng; • ortish-tushirish ishlarini mexanizatsiyalashtirish darajasi 20-30% ni tashkil etadi •tashishga buyurtma qabul qilishdan uning bajarilishigacha bo‘lgan muddatning uzoqligi
Mahsulot taqsimoti tizimini rivojlantirishning o‘ylab chiqilgan strategiyasi mavjud emasligi, ko‘plab vositachilik tuzilmalarining mavjudligi	• vositachilar, mahsulotning boshlang‘ich narxidan 2-2,5 barobar yuqori transaktsion xarajatlarni keltirib chiqaradi; • markazlashgan taqsimot tizimlarining hududlar bo‘yicha unchalik rivojlanmaganligi
•Tashkil etilgan yirik va o‘rta ulgurji savdo bozorlarining yetishmasligi	O‘zbekistondagi ulgurji vositachilar soni 1 ming kishiga 0,05ta korxonani tashkil etadi, taqqoslash uchun AQShda bu ko‘rsatkich 1,9ga, Yaponiyada esa 3,4ga teng
Zamonaviy axborot va elektron kommunikatsiya vositalarining past darajada rivojlanishi	Respublikaning chekka hududlarida internet tarmoqlarining pastligi yoki yo‘qligi, yuk xarakatini su’iy yo‘ldoshdan

	kuzatish qurilmalarining kamligi yoki qimmatligi
Transport infratuzilmasining qoloqligi	• O‘zbekistonda mahsulot yetkazishning o‘rtacha sutkalik tezligi 5-6 marta past, terminallar orqali yetkaziladigan mahsulot ulushi esa 5-10 marta kamdir; • magistral avtopoezdning o‘rtacha yuk ko‘tarish qobiliyati O‘zbekistonda 15 t.ga teng, AQSh, Frantsiya, Shvetsiyada bu ko‘rsatkich 25-30t.ni tashkil etadi
Transport harakat vositalari va infratuzilma ob’ektlarining yuqori darajada eskirishi	•avtomobil yo‘llarining 1/3 dan ko‘prog‘i zamonaviy talablarga javob bermaydi; • xalqaro yuk tashishda band bo‘lgan avtotransport vositalarining 90 foizdan ortig‘i yevropa ekologik standartlariga javob bermaydi • omborxonalar 1/4 qismining maydoni 500 m^2 dan kam; •12 foiz omborxonalarga umumiy omborxonalar maydonining 2/3 qismi to‘g‘ri keladi;
Omborxona xo‘jaligi ishlab chiqarish–texnik bazasi rivojlanish darajasining pastligi	omborxonalar ¼ qismining maydoni 500 m^2 dan kam; • 12 • foiz omborxonalarga umumiy omborxonalar maydonining 2/3 qismi to‘g‘ri keladi; • omborxona xo‘jaligi asosiy fondlarining 30 foizga yaqini jismoniy va ma’naviy eskirgan
Zamonaviy qadoqlar turlarini ishlab chiqarish sanoatining yaxshi rivojlanmaganligi	Qadoqlash materiallari bilan yetarlicha ta’minlanmaganligi va uning yomon sifati tufayli, har yili meva va sabzavotlarning 40 foizigacha yo‘qotiladi
Logistik texnologiyalar bo‘yicha xalqaro darajalarda faoliyat yurituvchi yuqori malakali kadrlarning kamligi	ta’lim sifatining jaxon talablaridan pastligi, Respublikaning chekka hududlaridagi mutaxassislarning xorijiy tillarda muloqot qilishining yetarli darajada rivojlanmaganligi

“Insert usuli”

Insert - samarali o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.

(+) - yangi ma’lumot.

(-) - men bilgan narsaga zid.

(?) - meni o‘ylantirdi. Bu borada menga qo‘shimcha ma’lumot zarur.

Insert jadvali

1.5-jadval

Tushunchalar	**V**	**+**	**-**	**?**
Xalqaro darajalarga integratsiyalsh masalalari				
Raqamli iqtisodiyot				
Raqamli iqtisodiyot belgilari va ko‘nikmalari				
An’anviy va zamonaviy yetkazib berish				
Integratsiyalshuvchi yetkazib berish				
Zamonaviy etkazib berish				

2-Amaliy mashg‘ulot.

Mavzu: Transport tizimini rivojlanishda lagistik texnalogiyalarining ro‘li

Ishdan maqsad: Tizim tushunchasi, turlari va tavsifi, transport tizimi bilan tanishish.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Xorijiy mamlakatlarda JIT(just in taim – aniq o‘z muddatida), TQM (Total Quality Manaqement – sifatni kompleks boshqarish) kabi jismoniy taqsimlashning integrallashgan usuli tizimlaridan foydalaniladi. Integrallashtirish yondashuvi asosida ISCLS tizimi, ya’ni logistik tizim, uning zvenolari, makro va mikro darajalarda xizmat ko‘rsatuvchi tizim yaratildi. U material va axborot oqimlarining telekommunikatsiya tarmog‘ini onlayn rejimi yordamida logistik tizim doirasida boshqarishga imkon beradi. Bu albatta transport tizimining uzluksiz ish faoliyatini ta’minlashga zamin yaratadi. Chunki logistik tizim zanjirining asosiy bo‘g‘ini sifatida “ishlab-chiqarish-transport-taqsimot” ni ko‘rish mumkin.

RBR texnologiyasi buyurtmani yangilash nuqtasi — reorder point (ROP) kontseptsiyasi va mahsulotga bo‘lgan talabning (iste’molning) statistik parametrlariga asoslangan zahiralarni nazorat qilish va boshqarishning eng qadimgi usullaridan biriga asoslangan. Ushbu texnologiya talabning o‘zgarishini rejalashtirish maqsadida kafolatli zahiralarni aniqlash va optimallashtirish uchun ishlatiladi.

Vertual logistika texnologiyasi–barcha elementlar zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari yordamida yaratilgan yagona axborot maydonida samarali va maqbul ishlash uchun birlashtirilgan tizim. Logistika tizimining bu vertual versiyasi pirovard natijada mijoz buyurtmasining maksimal sifati va tez amalga oshirilishini ta’minlaydi, ya’ni vertual logistika tizimining barcha ishtirokchilari uchun boshqa biznes tizimlariga nisbatan raqobat afzalligi bo‘ladi.

Talabga yo‘naltirilgan logistika DDT — Demand-driven Techniques / Logistics. Ushbu texnologiya kompaniyaning taqsimot tizimining iste’molchi talabining o‘zgarishiga javobini yaxshilash maqsadida RP («planirovanie potrebnostey»)kontseptsiyasining modifikatsiyasi sifatida ishlabchiqilgan. Kontseptsiyaning quyidagi to‘rtta varianti keng tarqalgan hisoblanadi: rules based reorder (RBR), quick response (QR), continuous replenishment (CR) i automatic replenishment (AR). Vertual logistika texnologiyasi – barcha elementlar zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari yordamida yaratilgan yagona axborot

maydonida samarali va maqbul ishlash uchun birlashtirilgan tizim. Logistika tizimining bu vertual versiyasi pirovard natijada mijoz buyurtmasining maksimal sifati va tez amalga oshirilishini ta'minlaydi, ya'ni vertual logistika tizimining barcha ishtirokchilari uchun boshqa biznes tizimlariga nisbatan raqobat afzalligi bo'ladi.

"BBB" usullari

2.1-jadval

BILAMAN	BILISHNI XOHLAYMAN	BILIB OLDIM
XULOSA		

"Insert usuli"

Insert - samarali o'qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o'qib-o'rganishda yordam beradi. Bunda ma'ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o'qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o'z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.
(+) - yangi ma'lumot.
(-) - men bilgan narsaga zid.
(?) - meni o'ylantirdi. Bu borada menga qo'shimcha ma'lumot zarur.

Insert jadvali

2.2-jadval

Tushunchalar	V	+	-	?
Tizim tushunchasi, turlari va tavsifi				
Real vaqtli logistika texnologiyasi				
Logistika zamonaviy shaklda axborot texnologiyalari				

Vertual logistika texnologiyasi				
Elektron savdo maydoni (ESM)				

1-masala: Yuk avtomobili orqa tomonga qisman yukli mayatnik marshrutda ishlaydi. Yuk tashish masofasi to'g'ri yo'nalishda 18 km, orqa yo'nalishda 12 km. Texnik tezlik 30 km/soat. Bir qatnovda ortish-tushirish vaqti to'g'ri yo'nalishda 24 min., orqa yo'nalishda 30 min.

Avtomobilning bir aylanish uchun masofadan foydalanish koeffitsienti va aylanish vaqti aniqlansin.

Yechish:

Masofadan foydalanish koeffitsienti

$\beta = (l_{yuq1} + l_{yuq2})/2 \cdot l_{yuq1} = (18+12)/2 \cdot 18 = 0{,}83$

Avtomobilning aylanish vaqti

$tayl = 2 \cdot ly_{uq1}/vt + \sum t_o\text{-}t = 2 \cdot 18/30 + (24+30)/60 = 2{,}1$ soat

Nazorat savollari

1. Transport xizmatlarini sotish uchun ESMini yaratish va yuksalish vositalari.
2. Intrnet lagistika xizmatlarini tushuntirib bering.
3. Qo'shilgan qiymatli logistika texnalogiyasi izohlang
4. Logistika zamonaviy shaklda axborot texnologiyalari nima?

3-Amaliy mashg‘ulot.

Mavzu: Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida zamonaviy logistik texnologiyalarning zaruriy shartlari

Ishdan maqsad: Logistika tarixida barcha logistik texnologiyalar, metodalr ularning samarali tushunchalarini o‘rganish.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Logistik texnologiyalar o‘zining tejamkorligi va kam xarajatligi bilan ahamiyatga ega va bu iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida yanada dolzarblik kasb etadi. Chunki iqtisodiyotda resurslarning cheklanganlik sharoitida ishlab chiqarish samaradorligiga erishish har qanday korxonaning raqobatbardoshlikda o‘ta barqaror bo‘lishi hamda bozorda o‘z o‘rnini yo‘qotmasligiga aynan shunday texnologiyalardan samarali foydalanishi sabab bo‘ladi.

Logistika tarixidagi barcha logistik texnologiyalar va metodlar o‘zining samarasini ko‘rsatgan va bu albatta uni qo‘llayotgan korxonalarning ishlash tamoyillariga ham bog‘liq bo‘lgan.

1980-yillar oxiridan boshlab ko‘pgina G‘arbiy ishlab chiqarish firmalarida Lean production logistika texnologiyasi keng tarqaldi va u tom ma’noda “tejamkor” (berejlivoe) ishlab chiqarish sifatida tarjima qilinishi mumkin.

Bunday texnologiyaning g‘oyasi aslida JIT yondashuvining rivojlanishi bo‘lib, KANBAN i MRP II tizimi kabi elementlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu logistik texnologiyalarning mohiyati quyidagi asosiy komponentlarning ijodiy birlashishidadir:

- yuqori sifat;
- ishlab chiqarish partiyalarining kichik o‘lchamdaligi;
- zaxira darajasining kamligi;
- yuqori malakali kadrlar;
- moslashuvchan uskunalar

Tejamkor ishlab chiqarish - bu Toyota kompaniyasi ishlab chiqarish tizimini g‘oyasining interpretatsiya(metodoliya)sidir. Amaliyot shuni ko‘rsatadaki, buyurtma bajarilish vaqtining 95% i bu kutishga sarflanadigan vaqtdar iborat ekan.

Tejamkor ishlab chiqarishning asosiy g‘oyasi – bu barcha samarasiz vaqtni aniqlash va uni minimallashtirish, chunki ishlab chiqarishdagi sekinlashgan jarayonlar bular yo‘l qo‘yib bo‘lmaydigan juda qimmat jarayonlarhisoblanadi va muvaffaqiyatga erishish uchun ulardan asta-sekinlik bilan qutulish lozim bo‘ladi.

Insorsing loyihasini ishlab chiqish

Kompaniyaning insorsing loyihasini ishlab chiqishda;

- iqtisodiy modelni ishlab chiqish;
- insorser-kompaniya faoliyatining xuquqiy aspektlarini aniqlashtirish;
- mos keladigan yuridik shaxsni roʻyxatdan oʻtkazish, shuningdek barcha ruxsatnomalarni olish;
- xizmatlar katalogini, tariflash sxemasi va tarif tizimini ishlab chiqish;
- servis darajasi(SLA)da shartnoma va kelishuvlar namunasini tayyorlash;
- inventarizatsiyalashni oʻtkazish va insorserga AT-aktivlarni oʻtkazish;
- insorserning tashkiliy-shtat tarkibini rejalashtirish va xodimlarni oʻtkazishni amalga oshirish;
- buyurtmachi(lar)ga xizmat koʻrsatishni tashkil qilish;

-loyiha byudjetini va insorserning yillik byudjetini rejalashtirish;

- buyurtmachi va insorser oʻrtasida shartnoma tuzish;
- xizmat koʻrsatuvchi tashqi provayderlar bilan shartnomani qayta tuzish.

Insorsingga misollar

- ma'lum turdagi tovarni sotish yoki boshqa tovarni siljitish davomida mijozlardan olingan ma'lumotlar bazasidan foydalanish;
- boshqa faoliyat turi uchun yoki aniq bir faoliyat turi uchun oldindan koʻzlangan "nou-xau"lardan yoki noyob kadrlardan foydalanish.

Insorsing qarorlarini koʻrib chiqish uchun zarur boʻladigan ma'lumotlar oʻz ichiga;

- faoliyat turi qiymati va uning amaliy quvvati, xarajatlar drayveri standart stavkasi oʻlchami;
- yuklanish darajasi, amaldagi quvvat xaqida ma'lumot;
- boʻsh turgan quvvatlarni sotish muqobillari va ularning iqtisodiy parametrlari xaqida ma'lumotlar.

Klaster

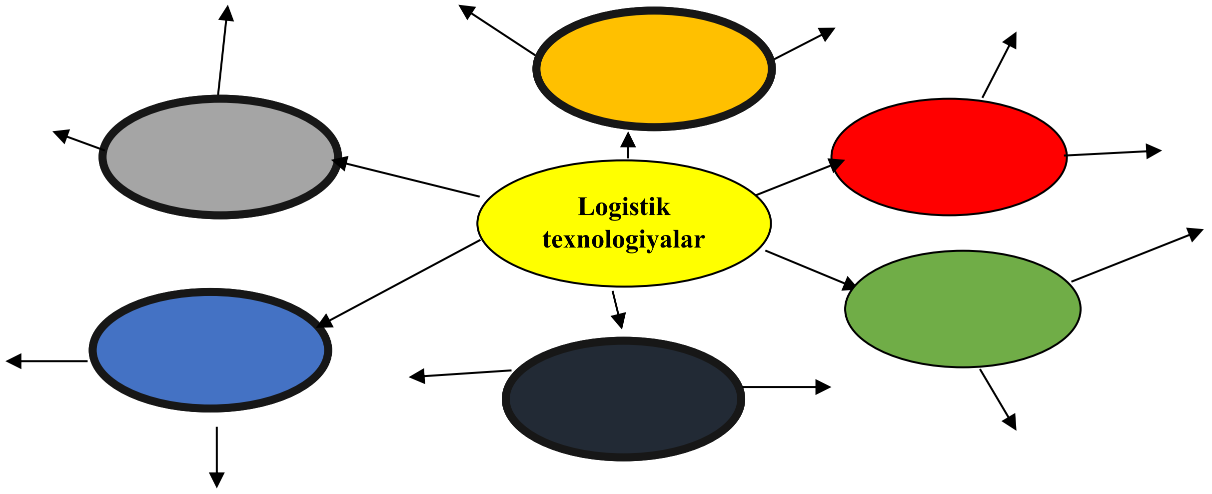

Nazorat savollari

1. Logistika tarixidagi barcha logistik texnologiyalar, metodlar o‘larning samarasi?
2. Ishlab chiqarish siklini qisqartirish metodlari qanday?
3. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida autsorsing va insorsing usullari ?
4. Insorsing – kompaniyaning tarkibiy bo‘linmalari ?

4-amaliy mashg‘ulot

Mavzu: O‘zbekiston Respublikasi transport tizimining asosiy xususiyatlar

Ishdan maqsad: O‘zbekiston transport eng muhim strategik vazifalarini o‘rganish

Blits-so‘rov savollari

1. Samarali transport sektori mina?
2.Transport tushunchasini izohlab bering.
3.Mamlakat transport sohasining asosiy xususiyatlarini nimadan iborat?
4.Transport infratuzilmasi haqida tushuncha bering.
5.Transport va logistika tizimining vazifalari va axmiyatini tushuntirib bering.
6. “Aniq va vaqtida” tamoyili haqida tushuncha bering.

4.1-ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi

So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so'zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to‘liq yetkazishga xarakat qilish

Samarali transport sektori iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim tarkibiy qismidir. O‘zbekiston transport siyosatining eng muhim strategik vazifasi qulay transport tizimini barpo etishdan iborat. Bunday transport tizimi transport xizmatlariga bo‘lgan narxlarning nisbatan kamaytirilishini,

xo‘jalik yurituvchi sub’ektlar uchun transport xizmatlarining tezkorligi, ishonchliligi va qulayligini, transport yo‘nalishlarining diversifikatsiya qilinishini ta’minlashi hamda transqit’a va mintaqaviy logistika sxemalarida bog‘lovchi bo‘g‘inga aylanishi zarur.

Transport tizimi – tashish jarayonida bir-biriga bog‘liq bo‘lgan barcha turdagi transportlar kompleksidir Transport tizimining muhimligi iqtisodiy rivojlanish uchun maqsadli dasturni amalga oshirishni, har xil transport turlarini rivojlantirishga qaratilgan kompleks maqsadli dasturni amalga oshirishni taqozo etadi. Ushbu maqsadli dastur transport tizimini rivojlantirish uchun oldiga quyidagi tasvirlangan mavjud muammolarni o‘z oldiga qo‘yadi:

-transport infratuzilmasini ekspluatatsiya qilish va rivojlantirish;

-yo‘lovchi va yuk transporti xizmatlarini takomillashtirish;

-xalq xo‘jaligini yuktashishga bo‘lgan talabiniqondirish;

-xalqaro transport aloqalari va Transport yo‘laklaridagi mavjud muammolarni bartaraf etish;

-transport infratuzilmasida harakat xavfsizligini ta’minlash va ekologik muammolar..

“BBB” usullari

4.1 – jadval

BILAMAN	BILISHNI XOHLAYMAN	BILIB OLDIM
XULOSA		

4-Amaliy mashg‘ulot. 2-qism

Mavzu: Transport- logistik tizimlarini tuzish va boshqarish

Ishdan maqsad: Transport- logistik tizimlarini tuzish va boshqarishni o‘rganish.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Makrologistik tizim – bu turli mamlakatlarda, mamlakatning har xil mintaqalarida joylashgan savdo, transport, sanoat, vositaviy korxonalarini qamrab oluvchi materiallar oqimini boshqaruvchi yirik tizimdir.

Makrologistik tizim mamlakat, yoki mamlakatlar guruhining aniq iqtisodiy infrastrukturasini o‘zida aks ettiradi.

Makrologistik tizim quyidagi ko‘rsatkichlarga qarab tavsiflanadi:

1. Mamlakatning ma’muriy – hududiy bo‘linish belgisiga ko‘ra:
- tuman, tumanlararo, shaxar, viloyat va o‘lka;
- mintaqaviy, mintaqalararo, respublika va respublikalararo;
2. Funktsional – ob’ekti belgisiga ko‘ra;
- Korxona, soxa, korxonalar o‘rtasida, sohalararo, harbiy, instuttsional va x.k
- Mikrologistik tizim makrologistik tizimning tarkibiy qismlari, tizimchalari hisoblanadi. Unga har xil ishlab chiqarish, savdo korxonalari, hududiy ishlab chiqarish majmualari kiradi.
- Mikrologistik tizim ichki (ishlab chiqarish ichidagi) tashqi va integratsiyalashgan turlarga bo‘linadi.

Transport-logistik tizimlarni tuzish va boshqarish

Transport logistikasi sohasidagi mutaxassislarning fikriga ko‘ra “transport-logistik tizim” tushunchasi “transport tizimi” tushunchasidan farq qiladi. Transport logistik tizim iste’molchilarning xizmatlarga bo‘lgan talablarini to‘liq va yuqori sifat bilan qondirishga mo‘ljallangan.

4.2 - jadval

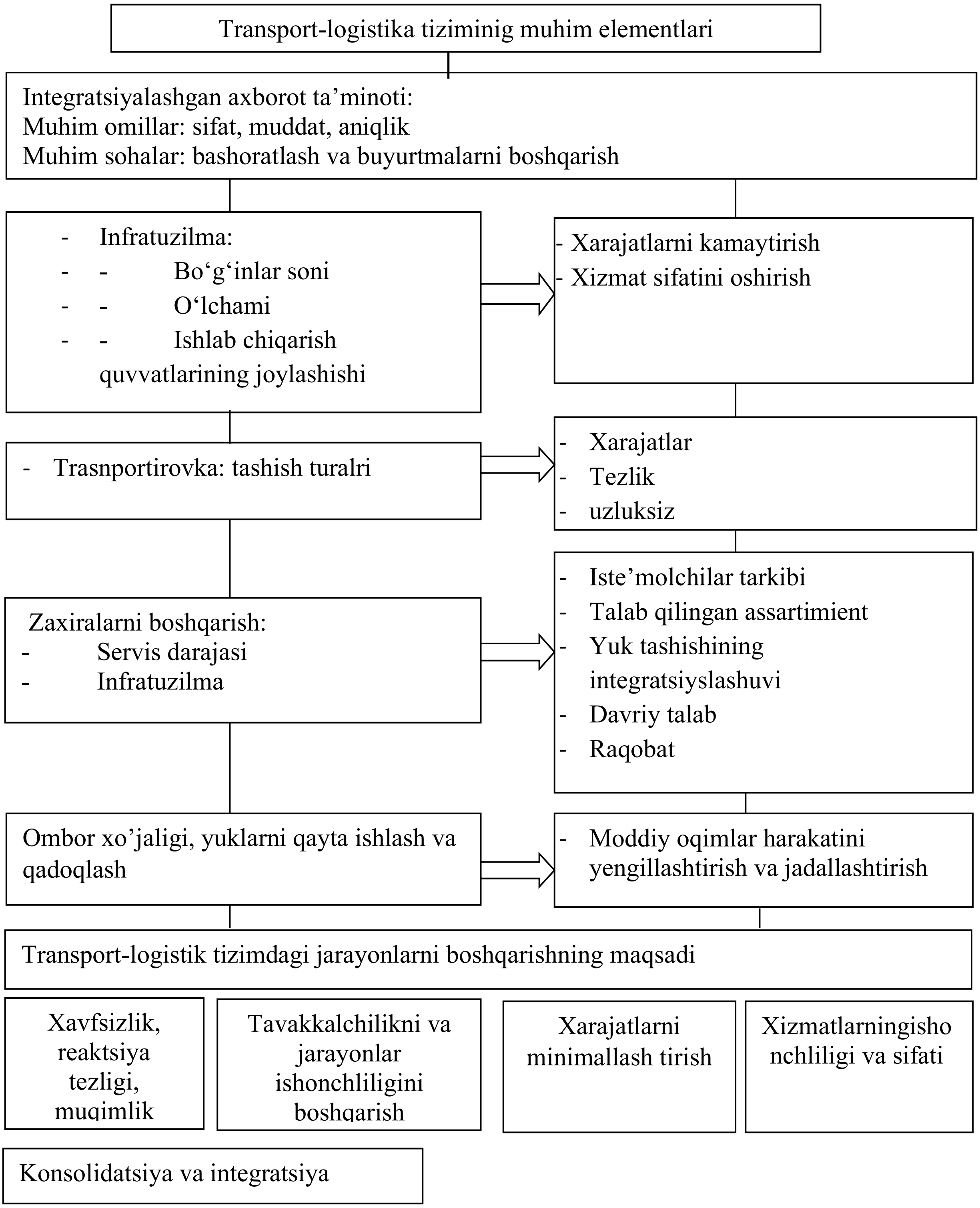

Nazorat uchun savollar

1. Transport logistik tizimlar
2. Logistik tizimlarning makro,mikro, mezzo logistik tizimlari.
3. Zamonaviy transport-logistik xizmatlarinign tashkil etishning xalqaro darajadagi vazifalari
4. Logistik tizim faoliyatida tashqi muhit ta'siri
5. Transport -logistik tizimning muhim elementlari

5-Amaliy mashg‘ulot

Mavzu: Tashish jarayonini ta’minlashning yuk -transport texnalogiylari

Ishdan maqsad: Zamonaviy sharoitda optimal nazoratni amalga oshirish

Blits-so‘rov savollari

1. Yuk oqimlari tushunchasi.
2. Mashrutlarni tanlash nima?
3. Uchastkali mashrutlar qanday aniqlanadi?
4.Magistral aloqa nima.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar Yuk oqimlari doim mavjud bo‘lganda transport vositalari harakatlarini oldindan ishlab chiqilgan marshrutlar bo‘yicha tashkil qilish imkonini beradi. Marshrut bu – transport vositasining yuk hosil qiluvchi va uni iste’mol qiluvchi punktlar orasidagi trassa bo‘ylab harakatlanish yo‘lidir. Tashish boshlangan punktdan tugagan punktigacha bo‘lgan masofa marshrutlarning uzunligi deyiladi.

Marshrutlarni tanlash va tuzish quyidagi talablarga javob berishi kerak: transport vositasi yuradigan yo‘ldan butun marshrut davomida unumli foydalanish: marshrutdagi transport vositasining yuk ko‘tarish qobiliyatidan to‘la foydalanish; transport marshrutni bir marta to‘la aylanib chiqishi haydovchining bir ish smenasi davomiyligidan katta bo‘lmasligi; harakatlanishni iloji boricha eng qisqa masofalar bo‘ylab bajarish; tashishlarni dispetcherlik usullari bilan tartibga solish va nazorat etish imkoni bo‘lishi; salt yurish yo‘llari maksimal bo‘lishi; bir xil yuklarni qarama-qarshi yo‘nalishlarda tashishgi yo‘qotish; iloji boricha kam transport vositalari bilan tashish; harakat xavfsizligi qoidalariga rioya qilish.

Uchastkali marshrutlar shaharlararo va xalqaro tashishlarda qo‘llaniladi. Bunda transport vositalari o‘ziga ajratilgan uchastkada xarakterlanadi. Bunday iste’moli katta masofalarga ko‘p yuklarni doimiy tashish sharoitlarida qo‘llash maqsadga muvofiq. Avtotranpsort korxonalariga marshrutning muayyan uchastkalari biriktiriьb qo‘yiladi, yuklar yarim tirkamali mingashma avtopoezdlar bilan tashiladi. Yuk ortilgan yarimtirkamalar uchastkadan-uchastkaga uzatib yuboriladi. 1-rasmda uchastkalardan iborat AD marshruti ko‘rsatilgan. Marshrutning B.G punktlari ATK larining filiallari joylashgan, ular ABV va VGD uchastkalarga yuk tashiydi.

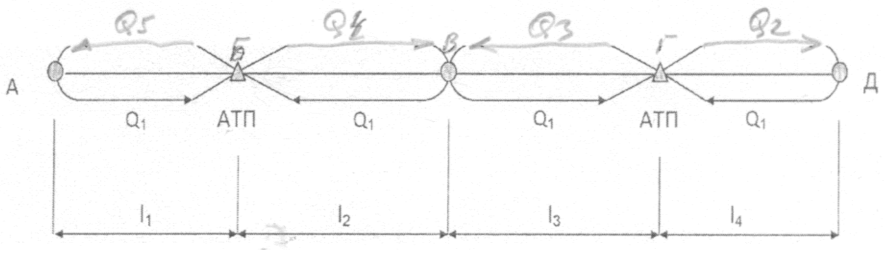

3-rasm. Uchastkalardan iborat marshrut sxemasi

Transport vositalarining marshrutda ishlash rejimi harakatlarining tashkil etilishiga, ularga va haydovchilarga xizmat ko‘rsatish usullariga, texnik xizmat ko‘rsatish talablariga bog‘liq. Shaharlararo yuklar tashish amaliyotida transport vositalari ishini tashkil qilishning ikkita sistemasi qo‘llanadi:

- har bir transport vositasi yukni jo‘natish, punktidan iste’mol punktigacha o‘zi eltib beradi (masofadan qat’i nazar);
- har bir transport vositasi marshrutning bir uchastkasida yarim tirkamani tortib, uchastka oxirida yarimtirkamani keyingi uchastkadagi transport vositasiga uzatib yuboradi. Yarimtirkamalarni shatakchidan shatakchiga uzatish maxsus punktlarda, yuk oqimi katta bo‘lsa – avtostantsiyala amalga oshirilad

1-guruh. uchun
SWOT tahlil

Uchastkali mashrutlar	
Afzalliklari	**Kamchiliklari**
Imkoniyatlar	**Tahdid**

2-guruh uchun
SWOT tahlil

Avtopilot	
Afzalliklari	**Kamchiliklari**
Imkoniyatlar	**Tahdid**

1-masala: 15 km masofali oddiy mayatnik marshrutda bir kunda 110 t yukni tashish uchun yuk ko'tarish qobiliyati 5,5 t bo'lgan Yuk avtomobillaridan nechta kerak bo'lishi aniqlansin. Bunda avtomobillarning ish vaqti 12 soat, texnik harakat tezligi 20 km/soat, ortish-tushirish vaqti 30 min., yuk ko'tarish qobiliyatidan foydalanish koeffitsienti 0,8.

$$A_e = \frac{Q_k}{Q_{k1avt}} = \frac{110}{26,4} \approx 4avt$$

$$Q_{k1avt} = \frac{T_m \cdot q_n \cdot \gamma_{st} \cdot \beta \cdot V_t}{l_{yuq} + \beta \cdot V_t \cdot t_{O-t}};$$

$$Q_{k1avt} = \frac{12 \cdot 5,5 \cdot 0,8 \cdot 0,5 \cdot 20}{15 + 0,5 \cdot 20 \cdot 0,5} = 26,4t$$

6-Amaliy mashg'ulot.

Mavzu: Global logistik tizim modellari

Ishdan maqsad; Transport -logistik servisining zamonaviy amalyoti bilan tanishish.

Mavzu bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlar Biznesning globallashuvi va alohida mamlakatlarning transport tizimlarining jahon transport tizimiga integrallanishi ular orqali asosiy tranzit yuk oqimlari o'tadigan xalqaro transport yo'laklarining(XTY) intensiv rivojlanishini talab qiladi. Hozirgi kunda xalqaro transport yo'laklari faqatgina transmilliy korporatsiyalar va kompaniyalarning global logistik strategiyalarini amalga oshirish mexanizmi bo'lib qolmasdan, balki yuklarni yetkazib berishning zamonaviy logistik texnologiyalarini (intermodal, multimodal, terminalli, JIT, «eshikdan-eshikkacha» va boshqalar) joriy qilish uchun sinov maydoni vazifasini ham o'tamoqda.

Xalqaro transport yo'laklari deganda milliy yoki xalqaro transport tizimining alohida geografik rayonlar o'rtasida xalqaro yuk va yo'lovchilarni tashishning katta qismini ta'minlaydigan, berilgan yo'nalishda ishlaydigan harakatlanuvchi tarkib va transportning barcha turdagi statsionar qurilmalarini o'z ichiga oladigan qismi, shuningdek bu tashishlrni amalga oshirishning teznologik, tashkiliy va huquqiy shartlarining jamlanmasi tushuniladi. Xalqaro transport yo'laklarini yaratish o'z oldiga yagona texnik parametrlarga ega bo'lgan va tashishlarning global logistik tizimlarni yaratish va milliy transport tizimlarini jahon transport tizimiga integratsiyalashning asosi sifatida yagona tashish texnologiyasining qo'llanilishini ta'minlaydigan xalqaro transport infratuzilmasini yaratishni maqsad qilib qo'yadi.

O‘zbekiston Respublikasi tomonidan foydalaniladigan asosiy transport yo‘laklari

6.1 - jadval

Mo‘ljallangan punkt	Tranzit qiladigan mamlakatlar	Masofa, 8km
Rossiyaning Uzoq Shrqdagi portlari	Qozog‘iston	8 610
Xitoyning Shimoliy-sharqiy rayonlari, Janubiy Koreya	Qozog‘iston, Rossiya	7 160
Xitoyning markaziy va g‘arbiy rayonlari, Xitoyning sharqidagi portlar	Qozog‘iston	6 402
Boltiqbo‘yi davlatlari	Qozog‘iston, Rossiya	3 849
Turkiyadagi Mersin porti	Turkmaniston, Eron, Turkiya	3 800
Ukraina va Belarus, Sharqiy Yevropa mamlakatlari	Qozog‘iston, Rossiya	2 978
Ilichevsk porti , Ukraina	Qozog‘iston, Rossiya	2 964
Eron portlariga transafg‘on yo‘lagi Afg‘oniston	Afg‘oniston	2 176
Boku–Axalkalaki–Kars temir yo‘li orqali Turkiya va Yevropa mamlakatlari	Turkmaniston, Ozarbayjon, Gruziya, Turkiya	2 158
Erondagi Bandar-Abbos porti orqali Janubiy-sharqiy Osiyo, Fors ko‘rfazi va Hindiston	Turkmaniston, Eron	2 109
Poti va Batumi portlariga transport yo‘lagi	Turkmaniston, Ozarbayjon, Turkiya	2 025
Andijon-O‘sh-Qashqar temir yo‘li orqali G‘arbiy Xitoy	Qirg‘iziston	439

Hozirgi kunda O‘zbekistonning tashqi savdo yuklari quyidagi asosiy transport yo‘laklari bo‘ylab tashilmoqda:

1-yo‘lak – Boltiqbo‘yi davlatlarining portlari yo‘nalishida (Qozog‘iston va Rossiya orqali tranzit qilish bilan) – Klaypeda (Litva),

Riga, Liepaya, Ventspils (Latviya), Tallin (Estoniya);

2-yo‘lak – Belarus va Ukraina orqali YeI mamlakatlari yo‘nalishida (Qozog‘iston va Rossiya orqali tranzit qilish bilan) – Chop (Ukraina) va Brestda (Belarus) chegarani kesib o‘tish bilan;

•3-yo‘lak – Ukrainadagi Ilichevsk portiga (Qozog‘iston va Rossiya orqali tranzit qilish bilan), Qora dengizga chiqish bilan;

•4-yo‘lak – Qozog‘iston-Xitoy chegarasidan (Dostik/Alalshankou) o‘tish bilan sharqiy yo‘nalishda Xitoyning sharqidagi portlargacha, shuningdek Uzoq Sharqdagi Naxodka, Vladivostok portlari va boshqa portlargacha;

•5-yo‘lak – TRASEKA yo‘lagi sifatida ma’lum bo‘lgan Transkavkaz yo‘lagi yo‘nalishida (Turkmaniston, Qozog‘iston va Ozarbayjon orqali tranzit qilish bilan), Qora dengizga chiqish bilan;

•6-yo‘lak – Transkavkaz yo‘lagi yo‘nalishida (Qozog‘iston va Ozarbayjon orqali tranzit qilish bilan), Qora dengizga chiqish bilan;

•7-yo‘lak – Erondagi Bandar-Abbos portiga (Turkmaniston orqali tranzit qilish bilan), Fors ko‘rfaziga chiqish bilan;

•8-yo‘lak – Erondagi Bandar-Abbos portiga (Qozog‘iston orqali tranzit qilish bilan), Fors ko‘rfaziga chiqish bilan;

•9-yo‘lak – Xitoy portlariga (Qirg‘iziston orqali tranzit qilish bilan), Sariq, Sharqiy-Xitoy va Janubiy-Xitoy dengizlariga chiqish bilan.

•10- yo‘lak – Afg‘on muammosi tartibga solinishi munosabati bilan Afg‘oniston orqali Bandar-Abbos va Chaxbaxar (Eron Islom Respublikasi), Gvadar va Karachi (Pokiston Islom Respublikasi) portlariga chiqish uchun janubiy yo‘nalishda alьternativ transport yo‘laklarini ishlab chiqish bo‘yicha yangi istiqbollar ochiladi.

Nazorat savollari

1. Xalqaro transport yo‘laklari.
2. O‘zbekistonning transport yo‘laklari.
3. Transport -logistika servisning zamonaviy amalyoti .
4. Xalqaro transport yo‘laklarining logistik infrtuzilmasini shakllantirish.
5. Logistik infrtuzilmasini yaratish va tuzish.

7-Amaliy mashg‘ulot

Mavzu: Transpot xizmatlari, tasniflanishi va turlari

Ishdan maqsad: Transpot xizmatlarining republika iqtisodiyotidagi ro‘lini o‘rganish.

Blis-so‘rov savollari

1. Transport xizmatlari bozori.
2. Xizmatlarning iqtisodiyotdagi o‘rni.
3. Iqtisodiy manfaatlar nima
4. Yuklarni qabul qilish va topshirish.
5. Ortish-tushurish saqlash hizmatlarini tahlil qilish.
6 Bojxona munosabatlari va tartiblari.

7.1-ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi

So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so‘zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to‘liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu bo‘yicha qo‘chimcha malumotlar

Respublikada transport xizmatlari bozorining tarkibini asosan avtomobil, temir yo‘l, xavo transporti tashkil qiladi. Xar bir transport turining o‘ziga xos xususiyatlari bor. Transport xizmatlari sifati tushunchasi ham ushbu xususiyatlardan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Transport xizmatlarining respublika iqtisodiyotidagi roli katta. Chunki xar qanday ishlab chiqarish yoki xizmat ko‘rsatish sohasining faoliti transport bilan bog‘liq.

Transport xizmatlarining son va sifat tavsifidan turlicha iqtisodiy manfaatlar yuzaga keladi va ularni quyidagicha tasvirlash mumkin.

Transport xizmati bu korxonalar va odamlar ehtiyojini qondirishga qaratilgan transport faoliyati turi hisoblanadi. Transport xizmati – nafaqat yuk yoki yo‘lovchilar tashish, balki tashish jarayoniga kirmaydigan, lekin uni tayyorlash va amalga oshirish bilan bog‘liq bo‘lgan har qanday operatsiyalar kompleksidan iboratdir.

Transport xizmatlari quyidagi belgilariga ko‘ra tasniflanadi:

1. asosiy faoliyatga bog‘liqliga ko‘ra:
 - tashish;
 - tashishga bog‘liq bo‘lmagan.
2. faoliyat tavsifiga ko‘ra:

- texnologik;
- tijorat;
- axborot.

3. narx oʻlchamiga koʻra:

- yuqori narxda;
- oʻrtacha narxda;
- past narxda.

Transport xizmati tarkibiga kiruvchi yetkazib berish jarayoni quyidagi operatsiyalarni oʻz ichiga oladi:

1)yuk va yoʻlovchilar tashish;
2)yuk ortish-tushirish ishlarini bajarish;
3) yoʻlovchilarni transport vositalariga chiqarish-tushirish;
4) omborxona ichidagi operatsiyalarni bajarish;
5)yuklarni omborxonada saqlash;
6)yuklarni tashishga tayyorlash, ularni qadoqlash, tamgʻalash;
7)tashish vositalarini tayyorlash;
8)tashish vositalarini ijara yoki boshqa shartlarda foydalanishga berish;
9)transport vositalari parkining ishga yaroqli texnik holatini ta’minlash, ularga texnik qarov, joriy va kapital ta’mirlash xizmatlarini koʻratish;
10)yangi yoki ta’mirlangan transport vositalarini yetkazib kelish va shu kabilar.

7.2-ilova

“Insert usuli”

Insert - samarali oʻqish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil oʻqib-oʻrganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni oʻqib chiqib, "V; +; -; ?" belgilari orqali oʻz fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.
(+) - yangi ma’lumot.
(-) - men bilan narsaga zid.
(?) - meni oʻylantirdi. Bu borada menga qoʻshimcha ma’lumot zarur.

Insert jadvali

7.1 - jadval

Tushunchalar	**V**	**+**	**-**	**?**
Buyutmalarini qabul qilish				
Iste'molchilar talablarini o'rganish				
Yuklarni tashishi va tarmoqlarini o'rganish				
Shartnoma tuzish				
Tashishga jalb etilayotgan yuk moshinalar				
Transport sikli				

7.3 - ilova

"T-sxema" ni to'ldirish

Avtomabil moshinalarda xizmat ko'rsatish .	
Afzalliklari	**Kamchiliklari**

1-masala: Halqasimon marshrutda avtomobilning bir aylanish vaqti 6 soat. O'rtacha yukli qatnov uzunligi 18 km. Bir aylanishda bosib o'tilgan masofadan foydalanish koeffitsienti 0,6. Texnik harakat tezligi 30 km/soat. Bir qatnovda o'rtacha ortish-tushirish vaqti 36 min.
Avtomobilning bir aylanishdagi qatnovlar soni aniqlansin.

$$t_{ayl} = \left(\frac{l_{yuq}}{\beta \cdot V_t} + t_{o-t}\right) \cdot Z_{yuq}$$

$$Z_{yuq} = t_{ayl} / \left(\frac{l_{yuq}}{\beta \cdot V_t} + t_{o-t}\right) = 6/(18/0{,}6 \cdot 30 + 0{,}6) \approx 4 qatnov$$

Nazorat uchun savollar

1.Transport xizmatlarining respublika iqtisodiyotidagi roli
2.Transport xizmati tarkibiga kiruvchi yetkazib berish jarayoni
3.Transport xizmatlariga bo'lgan talabning zamonaviy holati
4.Transport operatorlari tomonidan amalga oshiriladigan xizmatlar
5.Transport vositalariga ega bo'lgan ekspeditorlar yuk tashish operatsiyalari
6.Aralash tashishning umumiy xususiyatlari

8-Amaliy mashg'ulot.

Mavzu: Yuk tashishni tashkil etishning muqobil variantlari

Ishdan maqsad: Moddiy zahiralarni boshqarish haqida tushunchaga ega bo'lish.

Blits-so'rov savollari

1. Logistika xarajatlari bilan bog'liq holatlarini izohlab bering.
2. transportning asosiy turlari?
3. Transportning logistik infrtuzilmasini izohlab bering.
4. Harakatlanuvchi tarkib nimalardan iborat?

8.1-ilova

Suhbat o'tkazishning asosiy qoidasi

So'zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so'zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to'liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu bo'yicha qo'shimcha ma'lumotlar

Mamlakatimizda yuklarni tashishning zamonaviy tushunchasi bozor munosabatlarini iqtisodiyotning sanoat tarmoqlariga tenglashtirilgan tarmoqdan xizmat ko'rsatish sohasi – transport-logistika servisigacha rivojlanishi bilan sezilarli darajada o'zgargan. Bunda zamonaviy tashish amaliyotini logistik servis nuqtai-nazardan qisqacha quyidagicha ifodalash mumkin: «talab qilingan sifat va miqdordagi kerakli tovar belgilangan vaqtda va optimal xarajatlar bilan». Shu sababli transport xizmatining iste'molchilari transport turlari va tashishning shunday usullarini tanlaydilarki, ular logistik servisning eng yaxshi sifatini ta'minlasin.

Bozor iqtisodiyoti sharoitlarida transport korxonalarining faoliyat yuritishini xarakterli chizgilari transport xizmatlari bozorining shakllanishi, korxonalar va transportning har xil turlari o'rtasida raqobitning kuchayishi, iste'molchilar tomonidan transport xizmatlarining tariflari va sifatiga qo'yiladigan talablarning ortishi kabi ob'ektiv holatlar bo'lib hisoblanadi.

Mamlakatimizning aksariyat mintaqalarida transport va terminal-ombor majmualarining holatini tahlil qilish transport-logistika servisining quyidagi o'ziga xos xususiyatlari va muammolarini aniqlash imkonini beradi:

- tariflarning yuqori darajasi, xorijiy tashuvchilar va ekspeditorlar bilan raqobatning kuchayishi;
- transport majmuasining faoliyat yuritishda marketing strategiyalarining yo‘qligi;
- logistik servisning jahon standartlariga javob bera olmaydigan past sifati;
- ishlab chiqarish-texnika bazasi, transport servisining infratuzilmasi, tashishlarni amalga oshirishda logistika jarayonini qo‘llab-quvvatlaydigan axborot tizimlari rivojlanishining past darajasi;
- yagona innovatsion va investitsion siyosatning yo‘qligi;
- amaldagi hujjat aylanmasi va yuklarni bojxona rasmiylashtirishi jarayonlarining murakkabligi va mukammal emasligi;
- tashish jarayonining ishtirokchilari, terminallar, omborlar, bojxona, boshqa korxonalar va bu korxonalarning xizmatlaridan foydalanadigan iste’molchilar o‘rtasida o‘zaro harakatlar va axborot bog‘lanishlarning past darajasi;
- sheriklarning transport-logistik servis bo‘yicha manfaatlarining sezilarli farq qilishi;
- yagona me’yoriy-huquqiy baza, transport logistikasi sohasida zamonaviy me’yorlarning yo‘qligi;
- transport-ekspeditsiyalash faoliyatining zamonaviy logistik texnologiyalarining yetishmasligi.

8.2-ilova

“Insert usuli”

Insert - samarali o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.

(+) - yangi ma’lumot.

(-) - men bilgan narsaga zid.

(?) - meni o‘ylantirdi. Bu borada menga qo‘shimcha ma’lumot zarur.

8.1-jadval

Insert jadvali

Tushunchalar	V	+	-	?
Logistik qarorlar				
Transport tarmog‘i				
Har xil transport turlarining harakatlanuvchi tarkibi				
texnik va ekspluatatsion tezlik				
yuk sig‘imlari				
to‘liq og‘irlik				
omborning foydali maydoni				

1.Masala: Bir kunda 148 t yukni tashish uchun ISUZU (q_n=5,5 t) avtomobillarining zarur soni aniqlansin. Tashish orqaga to’liq bo’lmagan mayatnik marshrutda amalga oshiriladi. Tashish shartlari: T_{ish}=12 soat; t'_{o-t}=0,5 soat,

t''_{o-t}=0,2soat; l''_{yuq}=26km; l''_{yuq}=12km; γ'_{st}=0,85; γ''_{st}=1,0; l_o=7,2km; V_t=24 km/soat.

$$A_e = \frac{Q_k}{Q_{k1avt}} \quad A_e = \frac{148}{41,5} \approx 4avt$$

$$\mathrm{T}_m = \mathrm{T}_{ish} - t_0 = \mathrm{T}_{ish} - \frac{l_0^1 + l_0^2}{V_t}$$

$$\mathrm{T}_m = 12 - \frac{7,2}{24} = 11,7soat$$

$$Q_k = \frac{T_m \cdot q_n \cdot \gamma_{st} \cdot \beta \cdot V_t}{l_{yuq} + \beta \cdot V_t \cdot t_{O-t}};$$

$$Q_{k1avt} = \frac{11,7 \cdot 5,5 \cdot 0,925 \cdot 0,73 \cdot 24}{19 + 0,73 \cdot 24 \cdot 0,35} = 41,5t$$

9-amaliy mashg‘ulot

Mavzu: Transportda logistik texnologiyalar, MDH va xorij mamlakatlari tajribasi

Ishdan maqsad: Zamonaviy logistik texnologiyalarni ishllanilishida xorij tajribalarini o‘rganish.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Logistik texnologiyalarni qo‘llash bazasida yuklarni transportirovkalashning samarali tizimini yaratish transport korxonasiga qo‘shimcha yuklarni jalb qilish imkoniyatini yaratadi. Transportda yangi texnologiyalarni qo‘llashdan maqsad mijozlar uchun muhim hisoblangan ko‘rsatkichlar: yuklarni yetkazib berish qiymati optimalligi, yuklarning saqlanganligi va tezligini ta’minlashdir.

MDH mamlakatlari, xususan Rossiya Federetsiyasida yuk egalariga transport xizmatlarini ko‘rsatishda yangi texnologiyalarni qo‘llamoqda. Ulardan biri bu –Sibir Davlat temir yo‘l aloqasi universiteti “Transport axborot texnologiyalari” ilmiy-tadqiqot laboratoriyasida ishlab chiqilgan Transtrade dasturidir.

Transtrade —transport korxonasi va ekspeditorlar, shuningdek faoliyati tashish bilan bog‘liq bo‘lgan korxonalarning logistik bo‘limlari uchun dastur hisoblanadi. Bu ko‘p marta foydalanuvchi transport logistikasini avtomatlashtirish ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshiruvchi funktsiyalar yig‘indisidan iborat bo‘lgan tizim.

Qulay interfeys, kompyuterni bilishning turli darajasidagi foydalanuvchilar uchun tushunarli;

- Dasturni tadbiq qilish mutaxassisni taklif etishni talab etmaydi – o‘rnatish butunlay avtomatik tarzda;
- Foydalanuvchilar texnik jihatdan qo‘llab-quvvatlanadi.

Transtrade funksionalning modul tarkibiga ega va bu foydalanuvchiga zaruriy imkoniyatlar bilan istalgan personal konfiguratsiyasiga ega bo‘lish imkonini beradi, keraksiz funksionalga xarajat qilmasdan dolzarb va zarur bo‘lgan funksional modulning xarid qilish mumkin

TransTrade dasturi:

● bu kompaniyada transport logistikasini muvaffaqiyatli avtomatlashtirish uchun foydali imkoniyatlar va turli muhim xususiyatlar

● funksionalning modul tizimiga ega bo‘lib, sizga ortiqcha xarajat qilmasdan zarur va foydali imkoniyatlardan tashkil topgan hohlagan konfiguratsiyalardan foydalanish va yig‘ish imkonini beradi;

● qulay, oddiy, intuitiv tushunarli interfeysga ega va kompyuterni bilish darajasidan qatiy nazar barcha ishlata oladi;

● amalga oshirish va sozlash uchun maxsus ma’lumot talab qilinmaydi- o‘rnatish to‘liq avtomatlashtirilgan;

● 4 yildan ortiq vaqt mobaynida turli transport kompaniyalari tomonidan faol va muvaffaqiyatli ishlatilgan, doimiy ravishda rivojlanib, takomillashib bormoqda, vakolatli tasdiqlangan yechim;

● Internet orqali foydalanuvchilar uchun tezkor onlayn qo‘llab-quvvatlash bor.

1-topshiriq

Ishlab chiqarish korxonasi misolida quyidagi sxemani to‘ldiring va tashqi hamda ichki muhit omillarining ta’sir darajasini jadvalga kiring va tavsiflang, misollar keltiring.

topshiriq

“T – sxema”ni to‘ldirish

9.1 - jadval

Transtrade dasturini qo‘llash	
Afzalliklari	**Kamchiliklari**
Amazon Logistik hizmat ko‘rsatuvchilari	
Faoliyat turi	**Ustunliklari**

Nazorat savollari

1. Transportda yangi texnologiyalarni qo‘llash deganda nimani tushunasiz
2. Transport tipi va tariflari tushunchasi
3. Buyurtmalar jurnali variantlari
4. Transport xizmatlarini ko‘rsatish bo‘yicha asosiy hujjatni tushuntiring
5. Shartnomalar konstruktori nima

10-Amaliy mashg‘ulot

Mavzu: Modal tashuvlar: multimodal va intermodal texnologiyalar

Ishdan maqsad: Transportda unimodal, multimodal va intermodal texnologiyalarini o‘rganish.

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Transport turlari soni bo‘yicha tashishni bir turdagi (unimodal) sifatida tasniflash mumkin, shunga qaramay transportning turlaridan biri va bitta yoki bir necha tashuvchilar yoki ko‘p turdagilarda amalga oshiriladi, hamda

bir necha transport turlari bilan bajariladiganlaridir (inter-modal, multimodal).

Mulitimodal tashish tushunchasi quyidagi bir qator muhim jihatlariga ega. Ulardan birinchisi «mulitimodal» bilan bog‘liq bo‘lib, keltirib o‘tilgan tashishlarni bajarishda transportning kamida ikki turidan foydalanish kerakligini bildiradi. Ikkinchisiga binoan mulьtimodal tashish to‘g‘risidagi shartnomaga aoslanib tashish ishlari bajarilishini talab qiladi (MTSh-DMP). Bu oddiy dalillarda ham tashish jarayonida bitta transport turining o‘zi yetarli emasligini anglatadi. Tashishda kamida ikkita transportni qamrab olishi to‘g‘risidagi shartnoma tuzilishi kerak, bunda qo‘llaniladi, amalda esa barcha tashishda qo‘llaniladi.

Mulitimodal munosabatlarning afzal bo‘lgan tomonlari to‘g‘risidagi masallar muhim ahamiyat kasb etadi. Davlat va alohida kompaniyalar ahamiyatiga ega bo‘lishi orasidagi qarama-qarshiliklarda milliy iqtisodiyot va xususiy sektorlardan olinadigan afzal tomonlarini ajratib ko‘rsatish maqsadga muvofiqdir.

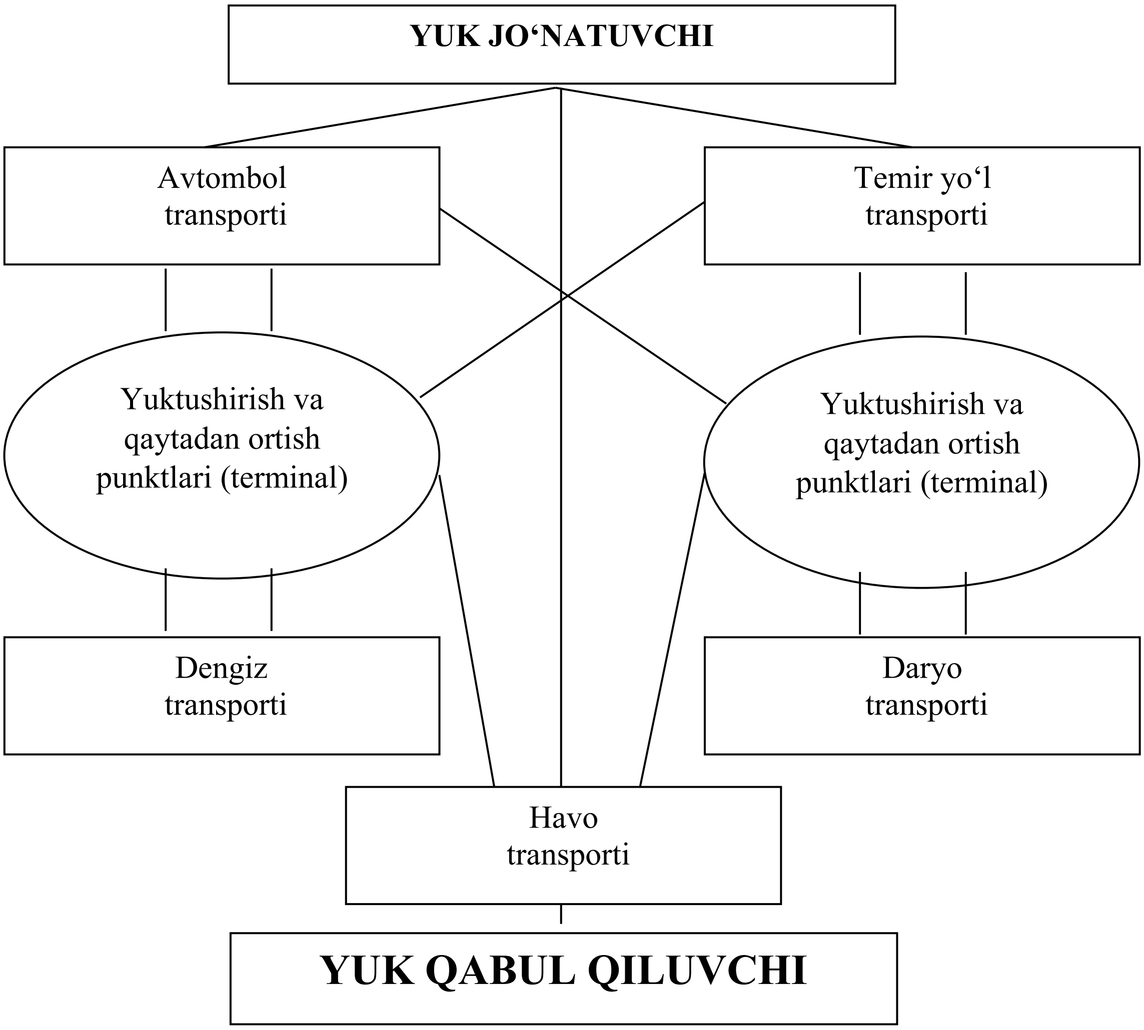

4-rasm. Multimodal tizimning asosiy sxemasi

10.1-ilova

B.B.B. usuli asosida bilimlarni sinash uchun tarqatma materiallar

	Tushuncha	Bilaman "+", Bilmayman "-".	Bildim "+", Bila olmadim "-".
1	Multimodal tashishlar		
2	transport-texnologik tizim		
3	eshikdan eshikgacha		
4	Multimodal transport-texnologik tizimi		
5	Intermodal tashish usuli		
6	Multimodal tashish usulining avzalliklari		
7	Logistik vosita		

O'quv mashqlari

Topshiriq 1

O'zbekiston Respublikasidan Rassiya Federatsiyasi Irkutsk viloyatiga yuk jo'natilmoqda geografik joylashuvni xisobga olgan xolda xaritadan tashish uchun qulay bo'lgan usulni tanlang. Tanlangan usulni izoxlang

Topshiriq 2

O'zbekiston Respublikasidan AQSh ning Florida shtatiga yuk jo'natilmoqda geografik joylashuvni xisobga olgan xolda xaritadan tashish uchun qulay bo'lgan usulni tanlang . Tanlangan usulni izoxlang

Topshiriq 3

Tashish usullarini tanlashda asosiy xisobga olinadigan omllarni sanab o'ting.

11-Amaliy mashg'ulot.

Mavzu: Terminal tashuvlar texnologiyasi

Ishdan maqsad: Logistika markazlari va terminallarida boshqaruv mexanizmlarini o'rganish.

Blis-so'rov savollari

1.Terminal deb qanday hududga aytiladi?
2. Terminal qanday tavsiflarga ega bo'lishi kerak?
3. Terminallar qanday turlarga bo'linadi?

4. Yuk turlarini saqlash, yuklarni qabul qilish jo‘natish va qayta ishlash bo‘yicha terminallar qanday turlarga bo‘linadi?
5. Terminallarga qanday talablar qo‘yiladi?
6. Terminallarning asosiy servis xizmati sifatida qanday ishlarni ko‘rsatish mumkin?

11.1 - ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi
So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so‘zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to‘liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu buyusha kuchimcha malumotlar

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Terminal yoki terminal majmui – hozirga zamon talabiga binoan, texnologik jixozlangan, tovarlarni transportirovkalash va ularni
guruxlab tarqatish bilan bog‘liq kompleks injener-texnik inshoot bo‘lib, unda quyidagi ishlar bajarilishi mumkin:
- bojxona to‘lovlarini bajarish;
- ortish-tushirish ishlari;
- keng nomenklaturadagi tovarlarni (konteynerlarda kelgan tovarlarni ham) saqlash;
- saralash va jo‘natishga tayyorlash;
- transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatish va ularga to‘lovli joy berish;
- sug‘urtalash va hisobot ishlarini bajarish;
- axborot xizmati, boshqa terminallar, yuk jo‘natuvchi va qabul qiluvchilar bilan aloqani tashkil etish;
- mehmonxona turidagi xizmatni tashkil etish.

Terminalning asosiy vazifasi tovarlarni erkin tarqatishdan iborat. Terminallar, asosan, yirik temir yo‘l bekatlarida, daryo pristanlarida, aeroportlarda, yuk avtomobili terminal (YuAT) larida tashkil etiladi. Yirik temir yo‘l bekatlarida maxsuslashtirilgan konteyner terminallari xam bo‘lishi mumkin. Ba’zi bir korxona va tashkilotlarga

xizmat ko‘rsatuvchi ochiq turdagi yoki yopiq turdagi terminallar bo‘lishi mumkin

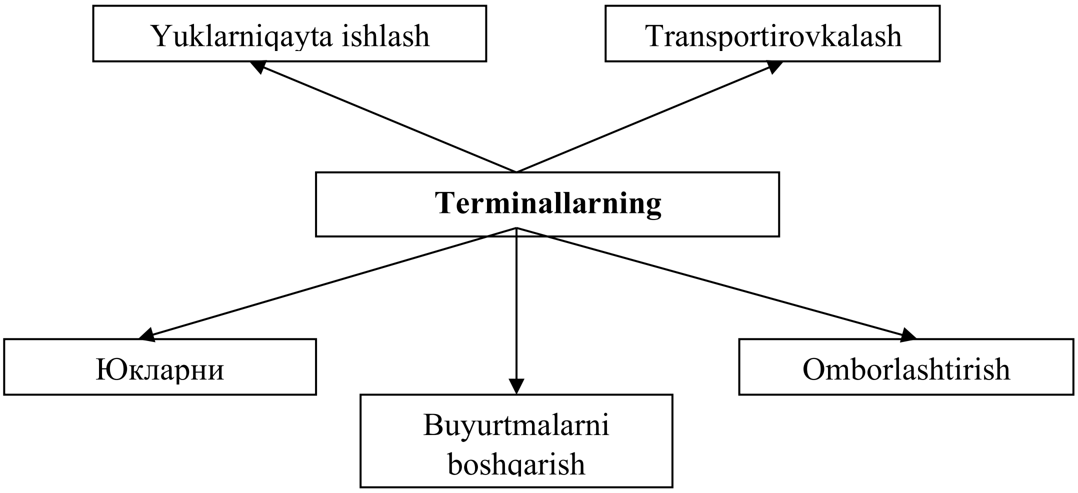

5- rasm. Terminallarning asosiy funksiyalari

Nazorat - tekshiruv savollari

Topshiriq №1

1. Terminalning asosiy vazifasi nima	
2. Terminal tizimida tashishni tashkil etuvchilar	
3. Yuklar harakatlanuvining terminal tizimini yaratish	
4. Terminallarning asosiy funksiyalari	
5. Terminalning yuk taqsimot kanallari	

Topshiriq №2

1. Terminal obekti	
2. Terminal funksiyalari	
3. Terminal tashuvlar usullar	
4. yuklar harakatlanuvining terminal texnologiyalari	
5. Terminallarda sug‘urtalash va hisobot ishlarini bajarish	

12-Amaliy mashg‘ulot.

Mavzu: Kontreyler tashishlar texnologiyasi

Ishdan maqsad: Kontreyler tashishning samaradorligi haqida tushunchaga ega bo‘lish.

Blits-so‘rov savollari

1. Kontreyler tashish tizimini izohlab bering.
2. Transportning asosiy turlari?
3. Kontreyler tashish tizimi infrtuzilmasini izohlab bering.
4. Kontreyler tashishda harakatlanuvchi tarkib nimalardan iborat?

12.1-ilova

Suhbat o‘tkazishning asosiy qoidasi

So‘zlayotgan shaxsning fikrini diqqat bilan eshiting.
Suhbatdoshning qiziqishlarini ham hisobga oling.
Suhbatlashayotganda so‘zlashuv odobiga rioya qiling.
Xar bir jumlani sizni tinglayotganlarga to‘liq yetkazishga xarakat qilish

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Bugungi kunda kontreylarda tashish transport logistikasidagi yangi kiritilgan tizimlardan biri xisoblanadi.Ushbu texnologiya temir yo‘l platformalarida avtomobil pritseplari va yarim pritseplarining aralash tashishni nazarda tutadi. Yevropada uni “xarakatdagi shosse” deb atashadi.

6-rasm. “Xarakatluvchi shosse” texnologiyasi (kontreyler)

Transportirovkaning ushbu turini qo‘llashning ustunligi asosiy jixati temir yo‘l transportining xavfsizligini ta’minlagan xolda manevrlilik va avtotransportning aylanuvchanligini birgalikda olib borilishi va uning iqlim sharoitlariga bog‘liq emasligidadir.

Kontreylerli tashishlar Yevropa davlatlarida nisbatan yaxshi rivojlangan. Bunday tashishlar bo‘yicha oldingi o‘rinda Germaniya turgan

bo‘lib u yerda yiliga 150 mingga yaqin tashishlar tashishning ushbu turi bo‘yicha amalga oshiriladi. Ushbu jadvalning keyingi o‘rinlarini Avstriya, Shveytsariya, Frantsiya va Italiyalar egallab turishibdi.

Kontreyler tashishning samaradorligini to‘laroq o‘rganib chiqish maqsadida kompleks baxolash algoritmini tuzish lozim.

Algoritm quyidagilarni ta’minlamog‘i lozim:

-kontreyler tashishning iqtisodiy samaradorligini barcha bosqichlarda, ya’ni xalq xo‘jaligidan tortib toki tuzilma korxonalarigacha baxolanishini ta’minlamog‘i;

-kontreyler tashishlarning samaradorligini baxolashning usullarini tanlashni belgilovchi kontreyler tashishlarning axamiyatli jixatlarini xisobga olishi;

-texnik qurilmalari va tashish texnologiyasi bo‘yicha bir biridan farqlanuvchi kontreyler tashishlarning xar xil variantlariniqo‘llash imkoniyatlarini ko‘rib chiqish;

-kontreyler tashishlarning barcha sub’ektlari bo‘yicha samaradorlikni baxolash me’zonlari tizimini yoritib berish.

Kontreyler tashishlarning iqtisodiy samaradorligini kompleks baxolash algoritmi rasmda keltirilgan. Berilgan algoritmga mos ravishda samaradorlik ko‘rsatkichlarining barcha taxlil va xisoblash jarayonlarinibeshta bosqichga ajratish mumkin.

Birinchi bosqich kontreyler tashishlar variantlarini tuzib chiqishdan iborat. Ushbu bosqichga kontreyler tashishlar variantlarini tuzishdagi belgilangan mezonlar kiradi. Avvalom bor ushbu tizim rivojlantirilishi

ko‘zda tutilgan yo‘nalishlarni o‘rganib chiqish lozim, ya’ni ish xajmi, marshrutlarning uzunligi, chegara o‘tish joylari va tabiiy to‘siqlarning (daryo, tog‘lik joylar) mavjudligi, iqlim sharoitlari, yuklarni yetkazib berish muddatlari avtotashuvchilar ishining axamiyatli tomonlari va boshqa bir qancha kontreyler tashishlar turini tanlashga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.

12.2-ilova

“Insert usuli”

Insert - samarali o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.

(+) - yangi ma’lumot.

(-) - men bilgan narsaga zid.

(?) - meni o‘ylantirdi. Bu borada menga qo‘shimcha ma’lumot zarur.

12.1 - jadval

Insert jadvali

Tushunchalar	**V**	**+**	**-**	**?**
Kontreyler nima				
Kontreyler tashish texnologiyasi avzalliklari				
Kontreyler tashish texnologiyasi kamchiliklari				
Kontreyler tashish usullari				
Tashishning o‘ziga hosligi				
Ortish-tushurish ishlarining qulayligi				
Platform maydoni				

13-Amaliy mashg‘ulot.

Mavzu: Roudreylerli tashish texnologiyasi

Ishdan maqsad: Roudreylerli tashishning samaradorligi haqida tushunchaga ega bo‘lish.

Blits-so‘rov savollari

1. Roudreylerli tashish tizimini izohlab bering.
2. transportning asosiy turlari?
3. Roudreylerli tashish tizimi infrtuzilmasini izohlab bering.
4. Roudreylerli tashishda harakatlanuvchi tarkib nimalardan iborat?

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Roudreylerlar - xaqiqatda konteyler tashishlardagi yangi tushuncha hioblanadi, chunki ortish-tushirish ishlari juda oddiy tarzda amalga oshiriladi. Terminal faqatgina treylerni o‘rnatishish uchun to‘xtash joyiga va tyagachga tutashadigan relslar bilan jixozlangan bo‘lishi lozim. Poezdning orqa tomonidan boshlab treyler telejkaga maxkamlanadi. Birin-ketin treylerlar o‘zining gidravlik tyagasi orqali ko‘ratiladi. Ular o‘zaro ulangandan keyin oldiga tizimni lokomotiv bilan birlashtiruvchi telejka o‘rnatiladi..

.
7-rasm. Roudreylerli tashishlar.

Roudreylerli tashishning afzalliklari quyidagilar:

-Oraliq yuk ortish-tushirish ishlaridan voz kechiladi;

-Yuk stansiyasi va portlarda yuk operatsiyasi uchun turish vaqtini qisqartish hisobiga yuk yetkazish tezligini oshirish;

-Yuklarning saqlanganligi;

-Ortish-tushirish ishlariga xarajatning kamligi;

-Yuklarni oraliq saqlashlarning yuzaga kelmasligi;

-Tashishning ekologiyaviyligi (avtotransportda tashish bilan taqqoslaganda);

-Avtomagistrallar yuklanishining pasayishi.

“BBB” usullari

13.1 - jadval

BILAMAN	BILISHNI XOHLAYMAN	BILIB OLDIM
XULOSA		

“Insert usuli”

Insert - samarali o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.
(+) - yangi ma'lumot.
(-) - men bilgan narsaga zid.
(?) - meni o'ylantirdi. Bu borada menga qo'shimcha ma'lumot zarur.

Insert jadvali

13.2 - jadval

Tushunchalar	V	+	-	?
Roudreylerli tashish nima				
Roudreylerli tashish texnologiyasi avzalliklari				
Roudreylerli tashish texnologiyasi kamchiliklari				
Roudreyler tashish usullari				
Tashishning o'ziga hosligi				
Ortish-tushurish ishlarining qulayligi				
Roudreylerli tashishning kontreylerli tashishdan avzallik va kamchiliklari.				

Nazorat savollari

1.Roudreylerli tashish texnologiyasining rivojlanishi
2.Roudreylerlar turlari
3.Roudreyler tashish kompaniyalari
4.Tizimning yagona kamchiligi
5.Roudreylerli tashishning afzalliklari

14-Amaliy mashg'ulot.

Mavzu: Maxsus konteyner (refrejerator, tank-konteyner) larda yuk tashish texnologisi

Ishdan maqsad: Maxsus konteyner (refrejerator, tank-konteyner) larda tashishning samaradorligi haqida tushunchaga ega bo'lish.

Blits-so'rov savollari

1. Refrejerator tizimini izohlab bering.
2. Rank-konteyner asosiy turlari?
3. Maxsus konteynerli tashish tizimi infrtuzilmasini izohlab bering.
4. Maxsus konteynerli harakatlanuvchi tarkib nimalardan iborat?

Mavzu bo‘yicha qo‘shimcha ma’lumotlar

Transportirovka jo‘natuvchi uchun har doim ”qora quti” bo‘lgan.Tashish paytida yuk bilan nima sodir bo‘lishi, odatda, qabul qilinganidan so‘ng, hech narsa haqida bahslashishning iloji yo‘q mahalda aniq bo‘ladi. Yuklarga yashirin zarar yetkazuvchi qoidabuzarliklardan biri harorat rejimining buzilishidir.

Haroratni nazorat qilish uchun refrijeratorlarning zamonaviy modellari butun safar davomida harorat o‘zgarishini kuzatib borish imkonini beruvchi yelektron yozuvlar bilan jihozlangan, ammo bunday mashinalar kam, aksariyat muzlatgichlarga faqat termometrlar o‘rnatilgan.Albatta, bunday ro‘yxatga olish tizimlari mustaqil ravishda o‘rnatilishi mumkin, ammo bu kompaniyaning o‘z transport xizmati uchun yaxshi, chunki bu qimmat qurilmadir. Bir martalik harorat ko‘rsatkichlaridan foydalanish bilan birgalikda ko‘p bosqichli nazorat tizimidan foydalanishga asoslangan transportning harorat rejimini nazorat qilish muammosini hal qilishning yana bir usuli mavjud.

Bunday tizimdan foydalanish bir qator afzalliklarga yega:

- termoindikatorlar yeng oddiy yelektron tizimlardan ham bir necha marta arzon;
- termoindikatorlar maxsus o‘qish qurilmalaridan foydalanmasdan ham yerkin holda vizual o‘qiladi;
- termoindikatorlar mahsulotga harorat ta’sirining yig‘ma davomiyligini aniqlash imkonini beradi.

Tank-konteyner(sisterna)lar suyuqliklarni, suyultirilgan gazlar va bir qancha sochiluvchi yuklarni tashishga mo‘ljallangan. Tank-konteyner konteyner hisoblanib quyuvchi armatura va og‘irlik kuchi ostida shuningdek, bosim yordamida yuk tushirishni amalga oshirish uchun mo‘ljallangan qurilma bilan jixozlangan karkas(rama elementlari) va sisternadan iborat bo‘ladi.

Tank-konteynerlarda yuk tashishning temir yo‘l sisternalarida tashishga nisbatan afzalliklari quyidagicha:

Mustaxkam konstruksiyasi yuklarni zararlanishdan saqlaydi;

Ko‘pgina kimyoviy yuklarni temir yo‘lda tashish tarifi qiymati past;

Yuk partiyasi o‘lchamini minimallashtirishga erishish mumkin;

Transportirovkaning ancha xavfsiz turi;

Tank-konteyner – multmodal transport birligi hisoblanib, avtomobil, dengiz (daryo), temir yo‘l tashuvlarini yil davomida rejelashtirish imkonini beradi

Kombinirlashgan tashishlarda yukni quyish va saqlash uchun maxsus hudud talab etmaydi.

Tank-konteynerlardan foydalanish samarasi.

Tank-konteynerlar asosan bir nechta transport turlaridan foydalangan holda multmodal tashuvlar (avtomobil-temir yo‘l-suv transporti)ni tashkil etishda qulay hisoblanadi. Bazaviy transport moduli 20 futli konteyner (20’x8’x8’6") bo‘lganligi sababli tank-konteynerlarni temir yo‘l va avtomobil sisternalaridan farqli o‘laroq yuklarni taralamasdan transport vositalarida almashtirish mumkin. Tank-konteynerlarning ushbu xususiyatlari yuklarni transportirovkalashda ularning saqlanganligini va xavfsizlikni ta’minlaydi.

“BBB” usullari

14.1 - jadval

<table>
<tr><td>BILAMAN</td><td>BILISHNI XOHLAYMAN</td><td>BILIB OLDIM</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">XULOSA</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
</table>

“Insert usuli”

Insert - samarali o‘qish va fikrlash uchun belgilashning interfaol tizimi hisoblanib, mustaqil o‘qib-o‘rganishda yordam beradi. Bunda ma’ruza mavzulari, kitob va boshqa materiallar oldindan talabaga vazifa qilib beriladi. Uni o‘qib chiqib, "V; +; -; ?"belgilari orqali o‘z fikrini ifodalaydi.

Matnni belgilash tizimi

(v) - men bilgan narsani tasdiqlaydi.

(+) - yangi ma’lumot.

(-) - men bilgan narsaga zid.

(?) - meni o‘ylantirdi. Bu borada menga qo‘shimcha ma’lumot zarur.

Insert jadvali

14.2 - jadval

Tushunchalar	V	+	-	?
Termoindikatorlar nima				
Tank-konteynerlarda yuk tashishning avzalliklari				
Maxsus konteynerlarda tashish texnologiyasi kamchiliklari				
Maxsus konteynerlarda tashish usullari				
Tashishning o‘ziga hosligi				
Maxsus konteynerlarda ishlarining qulayligi				

Topshiriq

DIQQAT !!!

Talabalar quyidagi berilgan savollarga xorijiy misollar orqali javob berishlari talab etiladi. (xorijiy davlatlarni talaba ixtiyoriy tanlashi mumkin) Xorijiy davlatlar tanlanayotganda rivojlangan davlatlarni tanlash maqsadga muvofiq. Internet manbalaridan foydalanishingiz mumkin. Foydalanilgan manbangizning ssilkasini qoldirishingiz tavsiya etiladi.

Savollar

1.Tank-konteyner(sisterna)lar
2.Ishonchlilik va sifat ko‘rsatkichlari
3.Tank-konteynerlar tipi

Amaliy mashg‘ulot uchun testlar

1. Texnologiyani tanlash, ayniqsa, ... iqtisodiyotga ega bo‘lgan rivojlanayotgan mamlakatlar uchun juda muhim masala.
=rivojlanish darajasi past
~rivojlanish darajasi yuqori
~rivojlanish darajasi barqaror
~eng rivojlangan
2. ... bu o‘zida aniq logistik konsepsiyani mujassamlashtiruvchi va muvofiqlashgan axborot tizimi bilan qo‘llab-quvvatlanuvchi, logistik tizimda ma’lum logistik funksiyani bajaruvchi standartlashgan algoritmdir.
=logistik texnologiya
~logistik operatsiya
~logistik jarayon
~logistik boshqaruv
3. Logistik texnologiya tushunchasi yangi tushunchalardan biri bo‘lib, asosan...
=g‘arb mamlakatlarida yuzaga kela boshlagan
~o‘rta osiyo davlatlarida yuzaga kela boshlagan
~azaldan mavjud bo‘lgan
~19 asrning oxirlarida paydo bo‘lgan
4. Logistik texnologiya vositalarining tasnif belgilari qaysi bandda to‘g‘ri berilgan
=analitik, marketing, axborot, integral
~menejment, marketing, axborot, geoinformatsion
~marketing, axborot, boshqaruv, taqsimot
~boshqaruv, axborot, geoinformatsion
5. Barcha elementlar zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari yordamida yaratilgan yagona axborot maydonida samarali va maqbul ishlash uchun birlashtirilgan tizim. Bu
=vertual logistika texnologiyasi
~qo‘shilgan qiymat logistika texnologiyasi
~talabga yo‘naltirilgan logistika texnologiyasi

~yetkazib berish zanjirini boshqarish texnologiyasi

6. Raqamli iqtisodiyot yelementlariga asoslangan transport va logistika subyektlari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikning tashkiliy va texnologik mexanizmi bu...

=raqamli platforma

~raqamli iqtisodiyot

~rivojlanish konsepsiyasi

~raqamli transport

7. Yuk va yo‘lovchilar harakatini ta’minlovchi usullar va yo‘l-yo‘riqlar majmui, ya’ni transport mahsulotlarini yaratish bo‘yicha ma’lum texnologik jarayon bu...

=transport texnologiyasi

~ishlab chiqarish texnologiyasi

~logistik texnologiya

~boshqaruv texnologiyasi

8. O‘zbekistonda yillik statistikaga ko‘ra yuk tashish hajmi bo‘yicha qaysi transport turi ustuvorlik qiladi

=avtomobil transporti

~temir yo‘l transporti

~suv transporti

~havo transporti

9. O‘zbekistonda yillik statistikaga ko‘ra yuk tashish hajmi bo‘yicha qaysi transport turi eng oxirgi o‘rinni egallaydi

=havo transporti

~avtomobil transporti

~temiryo‘ltransporti

~suv transporti

10. Turli mamlakatlarda, mamlakatning har xil mintaqalarida joylashgan savdo, transport, sanoat, vositaviy korxonalarini qamrab oluvchi materiallar oqimini boshqaruvchi yirik tizim bu...

=makrologistiktizim

~mikrologistik tizim

~mezologistik tizim

~monologistik tizim

11. Global logistikaning rivojlanishi va uni logistik xizmatlarni ko'rsatish orqali qo'llab quvvatlash...
=3PL-, 4PL, 5PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.
~2PL-, 3PL, 6PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.
~5PL-, 6PL, 7PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.
~4PL-, 5PL, 6PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi
12. U kerakli natijaga erishish uchun usul va vositalar to'plami hisoblsnib, keng ma'noda — amaliy muammolarni hal qilish uchun ilmiy bilimlarni qo'llashdir
=texnologiya
~uslub
~model
~jarayon
13. ... yuqori mehnat, kapital, ilm, resurs va energiya talab qiluvchi yoki aksincha mehnatni, resurslarni va energiyani tejovchi bo'lishi mumkin.
=texnologiyalar
~uslublar
~modellar
~jarayonlar
14. Texnologiyani tanlash, ayniqsa, ... iqtisodiyotga ega bo'lgan rivojlanayotgan mamlakatlar uchun juda muhim masala.
=rivojlanish darajasi past
~rivojlanish darajasi yuqori
~rivojlanish darajasi barqaror
~eng rivojlangan
15 Logistik texnologiya tushunchasi yangi tushunchalardan biri bo'lib, asosan...
=g'arb mamlakatlarida yuzaga kela boshlagan
~o'rta osiyo davlatlarida yuzaga kela boshlagan
~azaldan mavjud bo'lgan
~19 asrning oxirlarida paydo bo'lgan
16.Logistik texnologiya vositalarining tasnif belgilari qaysi bandda to'g'ri berilgan

=analitik, marketing, axborot, integral
~menejment, marketing, axborot, geoinformatsion
~marketing, axborot, boshqaruv, taqsimot
~boshqaruv, axborot, geoinformatsion
17.Talabga mo‘ljallangan logistika konsepsiyasi bu
=DDT
~QR
~CR
~LP
18.“Ayni vaqtida” konsepsiyasibu
=JIT
~DDT
~QR
~CR
19.Umumlashgansifatmenejmenti konsepsiyasi bu
=TQM
~JIT
~DDT
~OPT
20.Optimallashgan ishlab-chiqarish texnologiyasi bu
=OPT
~JIT
~TQM
~DDT
21.... real vaqt rejimida raqobat davrini ochib berdi, logistika operatsiyalari va funksiyalarining samaradorligi va aniqligini oshirish imkoniyatini yaratdi. Bu
=zamonaviy axborot texnologiyalaridir
~zamonaviy pedagogik texnologiyalardir
~zamonaviy boshqaruv usullaridir
~zamonaviy taqsimlash kanallaridir
22.Qo‘shilgan qiymatli logistika texnologiyasi
=1990 yillar oxirida yaratilgan
~2000 yillar oxirida yaratilgan

~2005 yillar oxirida yaratilgan
~2010 yillar oxirida yaratilgan
23.Barcha elementlar zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari yordamida yaratilgan yagona axborot maydonida samarali va maqbul ishlash uchun birlashtirilgan tizim. Bu
=vertual logistika texnologiyasi
~qo‘shilgan qiymat logistika texnologiyasi
~talabga yo‘naltirilgan logistika texnologiyasi
~yetkazib berish zanjirini boshqarish texnologiyasi
24.Tejamkor ishlab chiqarish konsepsiyasini birinchi bo‘lib o‘z faoliyatida qo‘llagan kompaniya bu
=Toyota
~Samsung
~Amazon
~FedExExpress
25.Iqtisodiyot rivojlanish davrlari uchun logistikaning dolzarbligini belgilovchi asosiy omillar nechta?
=beshta
~uchta
~ikkita
~bitta
26.Yangi texnologiyalar, platformalar va biznes modellari yaratish va ularni kundalik hayotga joriy etish orqali mavjud iqtisodiyotni yangicha tizimga ko‘chirish Bu...
=raqamli iqtisodiyot
~rivojlanish konsepsiyasi
~strategiya
~raqamli transport
27.Raqamli iqtisodiyot belgilari qaysi bandda noto‘g‘ri berilgan:
=xodimlar sonining optimalligi
~Yuqori dara jadaa vtomatlashtirilganlik;
~elektron hujjatalmashinuvi;
~ma’lumotlar elektron bazalari;

28.Raqamli iqtisodiyot yelementlariga asoslangan transport va logistika subyektlari o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikning tashkiliy va texnologik mexanizmi bu...
=raqamli platforma
~raqamli iqtisodiyot
~rivojlanish konsepsiyasi
~raqamli transport
29.Yuk va yo‘lovchilar harakatini ta’minlovchi usullar va yo‘l-yo‘riqlar majmui, ya’ni transport mahsulotlarini yaratish bo‘yicha ma’lum texnologik jarayon bu...
=transport texnologiyasi
~ishlab chiqarish texnologiyasi
~logistik texnologiya
~boshqaruv texnologiyasi
30.Bu ixtisoslashtirilgan axborot tizimi bo‘lib, unda mijozlarga yoki transport xizmati iste’molchilariga ularni qiziqtirgan ko‘rinishda axborotlarni berish imkoniyati paydo bo‘ladi. Nima xaqda gap ketmoqda?
=elektron savdo maydoni (esm)
~yopiq elektron baza (yoeb)
~YE-auksion
~YE-birja
31.Yuklarni yetkazib berish transport-texnologik jarayonining asosiy bosqichlari
=6 ta
~3ta
~5 ta
~4 ta
32.Yuklarni magistral transport turida tashish. Bu yuklarni yetkazib berish transport-texnologik jarayonining qaysi bosqichida yuz beradi
=4
~3
~3 yoki 4

~2 va 3

33.“Autsorsing” atamasi ingliz tilidagi “outside resource using” ....

=“tashqi resurslardan foydalanish” so‘zlarining qisqartmasi

~ “ichki resurslardan foydalanish” so‘zlarining qisqartmasi

~ “tashqi reklamadan foydalanish” so‘zlarining qisqartmasi

~ “ichki manbalardan foydalanish” so‘zlarining qisqartmasi

34.Tashish jarayonida bir-biriga bog‘liq bo‘lgan barcha turdagi transportlar majmuasi bu...

=transport tizimi

~transport uzeli

~transport turi

~transport funksiyasi

35.O‘zbekistonda yillik statistikaga ko‘ra yuk tashish hajmi bo‘yicha qaysi transport turi ustuvorlik qiladi

=avtomobil transporti

~temir yo‘l transporti

~suv transporti

~havo transporti

36.O‘zbekistonda yillik statistikaga ko‘ra yuk tashish hajmi bo‘yicha qaysi transport turi eng oxirgi o‘rinni egallaydi

=havo transporti

~avtomobil transporti

~temiryo‘ltransporti

~suv transporti

37.Turli mamlakatlarda, mamlakatning har xil mintaqalarida joylashgan savdo, transport, sanoat, vositaviy korxonalarini qamrab oluvchi materiallar oqimini boshqaruvchi yirik tizim bu...

=makrologistiktizim

~mikrologistik tizim

~mezologistik tizim

~monologistik tizim

38.Global logistikaning rivojlanishi va uni logistik xizmatlarni ko‘rsatish orqali qo‘llab quvvatlash...

=3PL-, 4PL, 5PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.

~2PL-, 3PL, 6PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.
~5PL-, 6PL, 7PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.
~4PL-, 5PL, 6PL-provayderlarning rivojlanishiga olib keladi.

39.Majmuaviy servis taqdim qiluvchi provayderlar bu...
=majmuaviy servis taqdim qiluvchi – 3pl-provayderlar
~alohida servis taqdim qiluvchi – 2pl-provayderlar
~maxsus xizmatlarni taqdim qiluvchi – 4pl-provayderlar
~majmuaviy qiymat undiruvchi – 3PL-provayderlar

40.Tizimli logistik integratorlar bu –
=4PL-provayderlar
~5PL-provayderlar
~6PL-provayderlar
~7PL-provayderlar

41.Integratsiyalashgan virtual logistik operatorlar bu...
=5PL-provayderlar
~4PL-provayderlar
~3PL-provayderlar
~2PL-provayderlar

42.Global logistika tizimini qurishda bir qator muhim jarayonlar hisobga olinadi, bular...
=iqtisodiyot, siyosat, etnik madaniyatlar, huquqiy tizimlar
~ma’naviyat, ma’rifat, etnik madaniyatlar, huquqiy tizimlar
~soliq siyosati, xalqaro madaniyatlar, sud tizimlari
~iqtisodiyot, siyosat, ma’naviyat, ma’rifat, huquqiy tizimlar

43.International commerce termsning qisqartmasi bu
=Inkoterms
~Ekoterms
~Ekzoterms
~Innoterms

44.INKOTERMS tarkibida nechta guruh mavjud
=4 ta
~3 ta
~2 ta
~yagona bitta

45.“Inkoterms 2010” da terminlar soni...
=13 tadan 11taga qisqartirildi
~11 tadan 10 taga qisqartirildi
~10 tadan 8taga qisqartirildi
~12 tadan 9taga qisqartirildi
46.Yuk qabul qiluvchiga uning manziliga yuk jo‘natilganligi xaqida xabar berish bu...
=axborot xizmatlariga kiradi
~tashish xizmatlariga kiradi
~saqlash xizmatlariga kiradi
~ta’minot xizmatlariga kiradi
47.Transport paketlarini shaklllantirish, ajratish va yuklarni jo‘natish uchun markirovkalash qaysi xizmat turiga kiradi
=ortish-tushirish va saqlash xizmatlariga
~axborot xizmatlariga
~transport vositasini qo‘shimcha jixozlash xizmatlariga
~to‘lov-moliya xizmatlariga
48.Temir yo‘lda yuk tashishlar yetkazish tezligi bo‘yicha ham farqlanadi. Bular...
=yuk tezligi, yo‘lovchi tezligi, katta tezlik
~kichik tezlik, yuk tezligi, erkin tezlik
~yuk tezligi, mintaqa tezligi, kichik tezlik
~yuk tezligi, vagon tezligi, katta tezlik
49.Avtomobil transportida tashilayotgan yukning hajmiga qarab...
=ommaviy yuk tashish va kichik hajmdagi yuklarni tashish farqlanadi
~umumiy yuk tashish va alohida turdagi yuklarni tashish farqlanadi
~gabaritli yuk tashish va nogabarit hajmdagi yuklarni tashish
~katta va kichik xajmli yuklarni tashish farqlanadi
50.Avtotransportning marshrutda xarakatlanishiga ko‘ra...
=xalqali va mayatnik tashishlarni ko‘rsatish mumkin
~doimiy va mavsumiy tashishlarni ko‘rsatish mumkin
~to‘g‘ri va teskari tashishlarni ko‘rsatish mumkin
~aylanma va teskari tashishlarni ko‘rsatish mumkin

“Zamonaviy logistik texnologiyalari” fanidan talabalar referat va mustaqil ishlarini tashkil etish, nazorat qilish va baholash bo‘yicha uslubiy ko‘rsatma

Mazkur uslubiy ko‘rsatma O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-iyundagi PQ-3775-son “Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta’minlash bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qaroriga muvofiq O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug‘i O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining buyrug‘i bilan tasdiqlangan "talabalar mustaqil ishini tashkil etish va nazorat qilish" bo‘yicha yo‘riqnoma, O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligining 2010 yil 25 avgustdagi 333-sonli buyrug‘i bilan amalga kiritilgan “Oliy ta’lim muassasalarida talabalar bilimini nazorat qilish va baholash tizimi to‘g‘risidagi to‘g‘risidagi Nizom” ko‘ra hamda TDMAU “Mexanika va konchilik ishi ” fakulteti uslubiy Kengashining
2024-yil 28-avgustdagi 1-bayonnomasi bilan tasdiqlangan “Zamonaviy logistik texnologiyalari” fani bo‘yicha ishchi o‘quv dasturi asosida ishlab chiqilgan.

“Zamonaviy logistik texnologiyalari” fanidan talabalar Referat va mustaqil ishlarini tashkil etish, nazorat qilish va baholash bo‘yicha tayyorlangan ushbu uslubiy ko‘rsatma bakalavriat bosqichi 61040100 – Transport logistikasi (avtomobil transporti) ta’lim sohasi, 4-kurs talabalarining mazkur fandan mustaqil ishini tashkil etish va nazorat qilishda foydalanish uchun tavsiya etiladi.

Mazkur uslubiy ko‘rsatmada talabalar Referat va mustaqil ishlarining asosiy shakllari va ularning mazmuni, mustaqil ishni amalga oshirishda talaba bajarishi lozim bo‘lgan vazifalar, mustaqil ishni bajarish bo‘yicha maslahatlarni tashkil etish, ularni nazorat qilish va baholash tartibi bayon etilgan.

Talabalarning bilimi quyidagi mezonlar asosida:

talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo‘llay oladi, fanning

(mavzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda - 5 (a’lo) baho;

talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimini amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda - 4 (yaxshi) baho;

talaba olgan bilimini amalda qo‘llay oladi, fanning (mavzuning) mohiyatni tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega deb topilganda - 3 (qoniqarli) baho;

talaba fan dasturini o‘zlashtirmagan, fanning (mavzuning) mohiyatini tushunmaydi hamda fan (mavzu) bo‘yicha tasavvurga ega emas deb topilganda - 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholanadi.

Amaliy mashg'ulotni bajarish va mustaqil tayyorgarlik uchun quyidagi adabiyotlar tavsiya qilinadi:

1. В.С. Лукинский Модели и методы теории логистики: Учебн.пособие. 2-е изд. – СПБ.: Питер, 2007, 448 с.

2. Джонсон Дж. И др. Современная логистика. 7-е изд .-М.: Вильямс, 2002, 624 с.

3. В.В.Дыбская, Е.И.Зайцев, В.И.Сергеев, А.Н.Стерликова. Логистика. Интеграция и оптимизация логистических бизнес-процессов в цепях поставок. М.: «ЭКСМО», 2011, 981 с.

4. Организация интер- и мультимодальных перевозок: Учебное пособие / Дедов А.Н., Маринченко О.С.; Карагандинский государственный технический университет - Караганда: Издательство КарГТУ, 2016 - 101с.

5. Современные технологии в организации перевозок / Учебное пособие Т.К. Балгабеков, Ж.К. Максутова.; Карагандинский государственный технический университет. Караганда: издательство КарГТУ, 2014. 109 с.

6. Л.Б.Миротин М.: Транспортная логистика. М.: " Экзамен", 2002, 512 с.

7. Г.А.Саматов, Б.И.Камильджанов, Ф.Р.Галимова. Логистик бошқарув концепциялари ва моделлари. Т.: «Fan va texnologiya», 2015, 227 б.

8. Ш.А.Бутаев, Қ.М.Сидиқназаров, А.С.Муродов, А.Ў.Қўзиев. Логистика (етказиб бериш занжирида оқимларни бошқариш). «Extretmum – PRESS». Т.: 2012, 577 б.

9. Бауэрсокс Дональд ДЖ., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок. – М.: Олимп-Бизнес, 2001, 640 с.

MUNDARIJA

	Kirish…………………………………………………………..	**3**
1.	1-amaliy mashg'ulot. Logistik texnologiya tushunchasi, mazmuni va mohiyati. …………………………………………	4
2.	1-amaliy mashg'ulot. 2-qism. Logistik texnologiyalar: zamonaviy muammolari va rivojlanish darajasi………………....	8
3.	2-amaliy mashg'ulot. Transport tizimining rivojlanishida logistik texnologiyalarning roli…………………………………......	12
4.	3-amaliy mashg'ulot. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida zamonaviy logistik texnologiyalarning zaruriy shartlari……….....	15
5.	4-amaliy mashg'ulot. O'zbekiston Respublikasi transport tizimining asosiy xususiyatlari. ……………………………..…...	17
6.	4-amaliy mashg'ulot 2-qism.Transport- logistik tizimlarini tuzish va boshqarish..	19
7.	5-amaliy mashg'ulot. Tashish jarayonini ta'minlashning yuk-transport texnologiyalari………………………………………	21

8.	6-amaliy mashg‘ulot. Global logistik tizim modellari……………	23
9.	7-amaliy mashg‘ulot. Transpot xizmatlari, tasniflanishi va turlari…...	26
10.	8-amaliy mashg‘ulot. Yuk tashishni tashkil etishning muqobil variantlari..	29
11.	9-amaliy mashg‘ulot. Transportda logistik texnologiyalar, MDH va xorij mamlakatlari tajribasi…………………………….....	32
12.	10-amaliy mashg‘ulot. Modal tashuvlar: multimodal va intermodal texnologiyalar…………………………………....	33
13.	11-amaliy mashg‘ulot. Terminal tashuvlar texnologiyasi………..	35
14.	12-amaliy mashg‘ulot. Kontreyler tashishlar texnologiyasi…………..	38
15.	13-amaliy mashg‘ulot. Roudreylerli tashish texnologiyasi…….....	40
16.	14-amaliy mashg‘ulot. Maxsus konteyner (refrejerator, tank-konteyner) larda yuk tashish texnologisi…………………….....	42
	Amaliy mashg‘ulot uchun testlar……………………………….....	46
	Adabiyotlar……………………………………………….….....	57

D.Yo‘ldoshev, A.Abdirashidov,
A.Murodov, Ch.Tursunov

ZAMONAVIY LOGISTIK TEXNOLOGIYALAR

Muharrir: O.Nizomiddinov
Musahhih: F.Abdimurodov
Texnik muharrir: A.Bo‘riyev
Dizayner-sahifalovchi: A.Tolipov

Terishga 06.01.2024-yilda berildi.
Bosishga 07.02.2024-yilda ruxsat etildi.
Bichimi 60x84 $^1/_{16}$. Hajmi 3,75 bosma taboq.
Buyurtma № 8. Times New Roman.
Ofset usulda chop etildi. 100 nusxada. 60 bet.

TerDU NMM bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Termiz shahri, “Barkamol avlod” ko‘chasi, 43-uy.